BIBLIOTHECA UNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS
53812
I Mag. St. Dr. P

1872 II. 20.

Filoz. pols. 98.

Manualik poczciwego Człowieka

czyli

Maxymy potrzebne

we wszystkich Kraiach i czasach.

Dzieło z Francuskiego na Polski Język przełożone.

w WARSZAWIE, 1774.

Nakładem MICHAŁA GROELLA.

J. K. Mci. Komisarza i Bibliopoli w Marywilu N. 19. pod znakiem Poetow.

Manuale dell' oneſt' Uomo

maſſime neceſſarj

in tutti i luoghi e tempi.

Opera tradotta dal Franceſe in Italiano.

In WARSAVIA, 1774.

A ſpeſe di MICHAEL GROELL.

Librajo di ſua Real Maeſtà, e in Marevilla No. 19. al Segno dei Poëte.

BIBLIOTHECA JAGELLONICA
53812
I

Manualik
poczciwego Człowieka.

Manuale
dell'
onest' Uomo.

WSTĘP.

Mieszkańcy świata upadaycie na twarzy, i w prochu odbieraycie z nieba nauki.

Od części świata, w ktorych panuią upały, aż do zimnych kraiow dla panuiących wiatrow; gdzie tylko iest ucho do słuchania, rozum do poymowania, wszędzie niech nauki życia będą poznane, i maksymy prawdy wykonane.

Bog iest początkiem wszystkiego: moc iego iest nieograniczona, mądrość przedwieczna, a dobroć nieskończona.

Tron iego iest w pośrzod natury, a tchnienie iego ożywia świat cały.

Palcem gwiazd się dotyka, a gwiazdy odprawiaią, przyświecaiąc światu, swe obroty.

Przechodzi się po wiatru skrzydłach; i wszędzie wypełnia się wola iego.

Ręka

INTRODUZIONE.

Abitanti della terra, proſtratevi, e ſteſi nella polve ricevete le iſtruzioni celeſti.

Dalle regioni infocate del ſole fino ai freddi climi dell' Auſtro, dovunque avvi orecchio, che intenda, intelligenza, che apprenda, ſi conoſchino i precetti della vita, e ſ' obediſca alle maſſime della verità.

Iddio è di ogni coſa principio, il ſuo potere non hà confini, la ſua ſapienza è eterna, e infinita è la ſua bontà.

Il di lui Trono è nel centro della Natura, e il ſoffio della ſua voce anima l' Univerſo.

Tocca gli Aſtri col dito, e gli Aſtri empiono la luminoſa loro carriera.

Paſſeggia ſù l' ale de' venti, e ſ' adempiono i ſuoi voleri.

Ręka iego rozdała wszystkim dziełom swoim porządek, wdzięk, i piękność.

Głos mądrości w nich się odzywa; lecz go rozum ludzki nie poymuie.

Rozum ludzki ma tylko cień iakiś wiadomości; ktora iako sen przechodzi, same tylko widzi ciemności, rezonuie i omyla się.

Lecz Mądrość Boska iest iako światło niebieskie; duch iego iest źrodłem prawdy.

Sprawiedliwość i miłosierdzie otaczaią Tron iego: a weyźrzenia iego opowiadaią miłość.

Przewyższa wszelką chwałę, moc, i wszelką dobroć.

O człowiecze! On cię stworzył; naznaczył ci ziemię za pomieszkanie, rozum twoy iest darem iego dobroci: a cuda twoiego Iestestwa są dziełem iego ręki.

Słuchayże więc iego głosu: niech przerazi serce twoie: posłuszeństwo iest drogą prowadzącą do pokoiu.

Uwaga.

La sua mano a sparso in tutte le sue operazioni l' armonia, la grazia, la bellezza.

La voce della sapienza si fà sentire, mà l' intelletto umano non la comprende.

Lo spirito umano non hà che un ombra di cognizione, la qual e passa al par d' un sogno, non vede che tenebre, ragiona e s' inganna.

Ma la divina sapienza è come il lume celeste, il di lui Spirito è una sorgente di verità.

La giustizia e la verità gli stanno à lato sul trono, ed i di lui sguardi rendono certi, ch' ei ci ama.

È superiore ad ogni gloria, à qualsisia potenza, e bontà.

O uomo; egli è che ti creò, ei ti hà dato la terra per abitarvi, il tuo intelletto è dono della sua bontà, e i prodigj della tua essenza sono opera della sua mano.

Stà dunque attento alle sue voci; penetrino desse il tuo cuore, l' ubbidienza è il sentier della pace.

Uwaga.

O człowiecze! w niydź w siebie samego, weyźrzyi na twoię duszę, i przypatrz się, dla czegoś się urodził.

Roztrząśniy moc twoię, potrzeby twoie, i rożne okoliczności, od ktorych dependujesz, a roztrząśnienie to, iako sznur iasny, prowadzić cię będzie w powinnościach życia.

Gdy masz mowić, nie mow tak, iako człowiek nieuważny, ktorego ięzyk iest wichrem, a każde słowo łapką, w ktorą sam wpada.

Gdy masz co czynić, nie czyń iako ow nieroztropny, ktory przeskakuie płot, i wpada z drugiey strony w iamę, ktorey nie widział.

Lecz

La Rifleſſione.

O Uomo! ſcendi in te medeſimo, penetra collo ſguardo nell' interno dell' anima tua, e oſſerva à qual fine naſceſti.

Eſſamina le tue forze, i tuoi biſogni, e le circoſtanze diverſe, dalle quali dipendi; queſt eſſame, come una via di luce, ti ſervirà di ſcorta ne' doveri della vita.

Tu parlerai, mà non parlare come un inconſiderato, la cui lingua è alla guiſa d' un turbine, e ogni parola una inſidia, dove ei reſta preſo.

Tu oprerai, non operar come uno ſtordito, che ſorpaſſa una ſiepe, e poi cade dall' altra parte in una foſſa, che non hà avuto attenzione di oſſervare.

Lecz maſz się reflektować częſto, refleksya ieſt bramą beſpieczeńſtwa: oddali od ciebie nieſzczęśliwość, hańba będzie od ciebie, daleką; a ſmutek nigdy na twoim czele przemieſzkiwać nie będzie.

Skromność.

Skromność ieſt tym cnocie, co zaſłona piękności, albo cień portretowi: pomnaża albowiem iey blaſku.

Ktoż ty ieſteś, ktory się ważyſz nazywać mądrym? i dla czego wynoſiſz się z ſwoich wiadomości?

Pierwſzy krok do mądrości ieſt wiedzieć, że nic nie umieſz, bądź pokornym, ieżeli chceſz być wywyżſzonym, i mało dbaiącym na pochwałę, niepewnym będąc, ieżeli iey ieſteś godzien.

Naradzay się, ſłuchay przeſtrog, profituy z nich: tym ſpoſobem ieżeli wpadnieſz w błąd, łatwo ci darowany będzie upadek.

Lecz

Mà convien, che rifletti; la rifleſſione è la porta della ſicurezza: terrà lungi dagli infortuni, non ſarai eſpoſto alla vergogna in tua caſa, è ſulla tua fronte non compariranno giamai ſegni dello ſpiacere.

La Modeſtia.

La Modeſtia rapportò la virtù, è quel che un velo alla bellezza, o un ombra in un quadro, ella fà, che ne rileva lo ſplendore.

Chi ſei tu, che ardiſci chiamarti ſaggio? e perchè ti fai orgoglioſo del tuo ſapere?

Il primo paſſo in ver la ſapienza è ſapere, che non ſai nulla; ſii umile, ſe vuoi eſſere inalzato, e poco ſenſibile alla lode, perchè incerto, ſe tu la meriti.

Chiedi conſiglio; aſcolta i pareri, profittane; con ciò, ſe tu erri, averai nel cadere il perdono della tua caduta.

Ma

Lecz przypatrz się pyſznemu: iak się przegląda w złotych ſwoich ſukniach! Z iakim ukontentowaniem na twarzy pokazuie się światu! Jako rzuca tu i owdzie oczyma! Jak drogo ſzacuie ſwoie weyźrzenia!

Poſtępuie z wyniosłą głową: wzgardą ſwoią wyprowadza z ſerca ubogiego ſkargi; z wſzyſtkiemi od ſiebie niżſzemi poſtępuie ſobie zuchwale; a wſzyſcy też wzaiemnie od niego wyżſi natrząſaią się z iego pychy, i maią ſobie za ukontentowanie, naśmiewać się z iego ſzaleńſtwa.

Zawſze ſprzeciwiaiący się cudzemu zdaniu, właſne widzimi się ma za regułę, ktore go częſto zawſtydza.

Miłość iego właſna ieſt ogniem, ktorego pokarmem uſtawicznym ſą kadzidła: lecz ten ktory go kadzi ma ſobie za ukontowanie natrząſać się z głupſtwa, tego, ktorego kadzi.

Praca.

Mà oſſerva il preſuntuoſo, come pavoneggia nell' oro, che adorna i ſuoi veſtiti! Con qual aria di ſoddisfazione produceſi! come riguarda, e dà prezzo à ſuoi ſguardi!

Ei va à teſta alta, fà gemere il povero nello ſprezzo; tutti gli inferiori à lui ei tratta con inſolenza, per lo contrario quei, che gli ſon ſuperiori, inſultano al di lui orgoglio e ſi compiacciono à deridere la ſua pazzia.

Sempre oppoſto al ſentimento altrui, il cappriccio è la ſua regola, e lo confonde il cappriccio.

Il ſuo amor proprio è un fuoco, il cui alimento perpetuo ſtà nell' incenſo, mà quel che l' incenſa ſi nudriſce in ſchernendolo della ſciocchezza dell' incenſato.

Il

Praca.

Ponieważ dzień skończony nigdy się iuż nie powraca, i ponieważ śmierć twoia poprzedzić może dzień iutrzeyszy; pożytkuy z momentu w ktorym żyiesz, nie żałuiąc bardzo tego, ktory upłynął, a nie wielką pokładaiąc nadzieię w tym, ktory się zbliża.

Ninieyszy moment iest twoy; maiący po nim naślądić ukrywa się w przepaścistości przyszłego czasu; bo wieszże co on dla ciebie niesie?

Niech między twoim proiektem i iego wykonaniem nieznaczny tylko będzie punkcik: nie odkładay do wieczora tego, co możesz uczynić rano.

Prożnowanie iest matką niedostatku; ręka pracowita oddala potrzeby: szczęśliwość i pomyślność są płodem dowcipu.

Zapa-

Il Lavoro.

Perche il giorno che termina, più non riviene, e la tua morte può prevenir quello, che stà per sorgere, metti à profitto i momenti, che sono per anche in tuo potere, senza troppo deplorare il passato, ne contar di vantaggio sù quello, che si avvicina.

Questo momento è tuo, l' altro, che dee venire stà nell' abisso dell' avvenire; puoi tu sapere quel ch' ei ti reca?

L' intervallo dal proggetto all' esecuzione sia un punto; non differir alla sera quel che può terminarsi la mattina.

L' Ozioſità è la madre dell' indigenza; la mano attiva tien lontano il bisogno; la prosperità, e il buon incontro sono il frutto dell' industria.

Zapatruy się na owego człowieka iaśnieiącego w ſzczęściu; przyozdobiony ieſt honorami, w ręku ſwoich trzyma berło władzy, pochwały iego brzmią w uſtach ludu; ſłuchaią go w radach Krolewſkich: ztąd to pochodzi; że wydał był woynę gnuſności, i wygnał ią od ſiebie.

Wſchod iutrzenki znakiem mu ieſt do wſtania; kładzie się ſpać aż po zachodzie ſłońca: żywi pracowity rozum w czerſtwym ciele; kwiat zdrowia przyozdabia iego czoło.

Niedbały ſam ſobie ieſt nieznośny: godziny zdaią mu się bardzo długie; ſłuży czaſowi, a niewie ſam, coby miał przed się wziąć.

Dni iego upływaią iako cień chmury; ktory nie zoſtawuie po ſobie żadnego śladu, ktoryby iego mogł odnowić pamięć.

Ciało iego niſzczeie przez niedoſtatek ćwiczenia; chce pracować, lecz na ſiłach mu braknie; rozum iego ieſt ciemny, myśli

Oſſerva quell' uomo brillante nella ſua fortuna, è riveſtito d' onori; porta in mano lo ſcettro del portere; il ſuo elogio è nella bocca del popolo, s' aſcolta nel conſiglio dei Rè, ciò deriva, ch' ei fa la guerra all' oziosità, e che l' hà bandita della ſua caſa.

Il ſorgere dell' Aurora dà il moto al ſuo levarſi: ei non ſi corica, che dopo il Sole; alimenta uno ſpirito attivo in un corpo robuſto; il fiore della ſanità brilla nella ſua fronte.

Il pigro è di peſo a ſe ſteſſo; le ore vanno di un paſſo troppo lento per lui: temporeggia, e non ſà che intraprendere.

I di lui giorni paſſano come l' ombra di una nuvola, che dietro a ſe non laſcia traccia alcuna che la ricordi.

Il ſuo corpo và a perire in mancanza di eſercizio, e perde la forza; il di lui ſpirito è tenebroſo, le ſue idee ſono

myśli zawikłane, boi się przyłożyć pilnie do nauk; a wzdycha za mądrością, ktora dla niego pięknym ieſt ziołkiem, z ktorego wyciſnąć ſoku nie ma odwagi.

Nierząd panuie w iego domu, roſpuſta i rozrutność na iego zoſtaią uſługach; dąży ſam ku ſwoiey zgubie, widzi to oczywiście, chce zapobiedz, lecz odwagi nie ma; zniſzczenie naoſtatek wpada na niego iako iaka burza, a hańba i żal zaprowadzaią go do grobu.

Emulacya.

Jeżeli się kochaſz w honorach, ieżeli pochwała wciſka się mile do twoiego ſerca, wynidź z prochu twoiego ieſteſtwa, podnieś twoię duſzę i twoie myśli.

Ten dąb ktory się wznoſi aż ku niebu, i aż w obłoki rzuca ſwe gałęzie, był niegdyś tylko żołędzią we wnętrznościach ziemi.

W ia-

confuſe; teme l' applicazione, e ſoſpira dietro al ſapere, il quale quanto a lui è una bella pianta, di cui non oſa ſpremere il ſucco.

Il diſordine regna nella ſua caſa, la diſſolutezza, e la prodigalità lo ſervono; precipita alla ſua rovina; la vede, l' intende, vuol prevenire, gli manca il coraggio: la diſtruzione cade al fin e come un turbine, e la vergogna e il pentimento ſcendono con lui nel ſepolcro.

L' Emulazione.

Se tu ami gli onori, ſe la lode ſcorre voluttuoſamente in cuor tuo, eſci della polvere del tuo eſſere, eleva la tua anima, e i tuoi progetti.

Quella quercia, che occupa tanto di ſpazio verſo il cielo, e getta i ſuoi rami oltre le nubi, altro non era, che una ſemplice ghianda nelle viſcere della terra.

W iakimkolwiek zoſtaieſz ſtanie, pniy ſię do naypierwſzey godności; uſiłuy, ażeby nikt talentami ſwoiemi nie przecenił twoich przymiotow; ieżeli znaydą ſię tobie rowni, niech ſzlachetna emulacya nad nich cię wynieſie.

Lecz nie żąday pochwał cudzych, procz w ten czas, gdy lepiey czyniſz.

Człowiek uczciwy inney procz tey nie zna chwały, przymuſzonym będąc uſtąpić komu, uſtępuie przynaymniey z honorem.

Emulacya wznieca w człowieka ogień odwagi: leci ku nieśmiertelności tak, iako ſzypko bieżący do mety.

Rośnie iako palmowe drzewo, wzgardziwſzy wſzelkim uciemiężeniem: podobny ieſt do orła, ktory wznoſi ſię w gorę, lata po niebioſach i zapatruie ſię w ſłońce.

W nocy w ſnach ſwoich przypatruie ſię obrazom wielkich ludzi, w dzień uważa ich kroki, i wſtępuie w ich ślady.

For-

Qualunque ſia il tuo ſtato, tendi le mire al primo rango, e fà che neſſun talento ottenebri il tuo; ſe ve n' hà che ſiano pari ai tuoi, una nobile emulazione l' inalzi ſopra di loro.

Mà non riportar gli altrui voti, che operando meglio; l' uomo oneſto non hà altro mezzo, e ſe ſia forzato à cedere, ceda almen con onore.

L' emulazione getta nell' uomo un fuoco ardimentoſo; vola verſo l' immortalità al par di un corſiere vigoroſo nella ſua carriera.

Creſce come la palma a diſpetto dell' oppreſſione; queſt' è un' aquila, che prende il volo, ſpazia ne Cieli, e fiſſa gli ſguardi al Sole.

La notte vede in ſogno l' imagine de' grand' Uomini, e nel giorno ſtudia le loro pedate, e ne ſegue la traccia.

Formuie wielkie zamyſły, i cieſzy ſię oglądaiąc ie ſpełnione; imie iego ſława roznoſi aż ku końcom świata.

Lecz ſerce zazdroſnego żołcią ieſt i goryczą; ięzyk iego iad w ſobie zamyka.

Oddaliwſzy ſię w kącik trapi ſię ciężkim ſmutkiem; dobro ktore drugi pozyſka ieſt dla niego katuſzą.

Nienawiść i złość uſtawicznie nań biią: i nie wie co to ieſt ſpoczynek.

Ponieważ iego ſerce nie ma w ſobie żadney cząſtki dobroci, rozumie, że i bliźni iego iemu ieſt podobien.

Uſiłuie poniżyć tych wſzyſtkich, ktorzy go celuią; wſzyſtkie ich ſprawy tłumaczy na złą ſtronę.

Siedzi na zaſadzkach, i myśli o zdradzie: lecz będąc celem przekleńſtwa ludzkiego narodu, bywa zgubiony iako paiąk w własney ſwoiey paięczynie.

Ro-

Forma gravi progetti, li mette ad eſecuzione, e vola il ſuo nome fino ai due eſtremi dell Univerſo.

Mà il cuore dell' invidioſo è impaſtato di amarezza, e di fiele, ſtilla dalla ſua bocca il venelo, e nell' altrui buona ſorte avviene, che ſi diſperi.

Non mette mai nella propria caſa il piede ſenza che il rancore velo accompagni.

Serve il di lui cuore di paſtolo alla malizia, e al livore; la pace ſoggiorna da lui lontana.

Non hà ſentito mai qual foſſe il piacere di far del bene, e non ſpirando, che malignità, la ſoſpetta per ogni dove.

I talenti particolarmente ſono lo ſcopo del ſuo diſpetto; è però ſopra loro, che ſpande continuamente il ſuo veleno.

Il di lui ſpirito veglia attento d' ogni ora al mal che può fare; mà cadonno aborrendolo; viene in fine ſchiacciato alla guiſa del ragno nella ſua orditura.

Roſtropność.

Roſtropność mowi, ſluchay iey, ſpuść ſię na rady ktore ci daie, przyimuy ie do ſerca twego: maxymy iey ściągaią ſię do wſzyſtkich ſpraw życia, wſzyſtkie cnoty wſpieraią ſię na niey.

Włoż wędzidło na ięzyk twoy, niech oſtrożność otwiera uſta twoie; iedno ſłowo może pomieſzać ſpoczynek życia twego.

Wielomowca ieſt ciężarem ſpołeczeńſtwu; ucho w ſluchaniu go mordnie ſię, i konwerſacya niknie w biegu iego prędkomowności.

Wychwalać ſiebie ſamego ieſt śmieſzna; naśmiewać ſię z drugiego ieſt niebeſpieczna: ſłowko uſzczypliwe ieſt trucizną przyiaźni.

Bądź oſzczędnym, lecz nie bądź brzytkim łakomcą: dla ſpocznienia tylko pod wieczor powinieneś rozumny podrożniku, profitować z rannego dni twoich czaſu.

Miar-

La Prudenza.

La prudenza parla: aſcolta, abbandonati ai conſigli ch' ella ti dà; falli diſcendere nel tuo cuore: le ſue Maſſime ſi ſtendono in generale ſovra tutte le azzioni della vita; tutte le virtù ſi fondano ſopra di eſſa.

Metti un freno alle tue parole, che la precauzione apra le tue labbra; un ſol motto può nuocere al tuo ripoſo.

Un chiacchierone è un peſo della ſocetà; l' orecchio ſi ſtanca nell' ſentirlo, e la converſazione è ſommerſa dal torrente della ſua volubilità.

Il gloriarſi ſe ſteſſo è ridicolo; il burlarſi d' un altro è pericoloſo: un motteggio è il vero veleno dell' amicizia.

Sii economo, mà non ſordido: non è che per ripoſare la ſera chè tu devi, ſaggio Viaggiatore, profittare del matino de' tuoi giorni.

Re-

Miarkuy roſkoſzy twoie według twoiego przemożenia: i żeby cena ktorą ie kupuieſz, nie przechodziła ich ſtodyczy.

Niech pomyślność przezorności twoiey nie zamyka oka, i obfitość nie pſuie oſzczędności; ten ktory opływa w zbytku, kiedykolwiek będzie płakał dla niedoſtatku w rzeczach potrzebnych.

Błędy cudze niech cię nauczą mądrości; zapatruy się na cudzy upadek, a idź proſto.

Nie bądź prędkim w niedowierzaniu; i nie bądź płocho podufałym: uważay pierwey.

Lecz wyprobowawſzy twoiego przyiaciela, zamkniy go w twoim ſercu, iako diament nie maiący ſzacunku.

Odrzuć dobrodzieyſtwo człowieka intereſſowanego: ſidło to ieſt, ktore na ciebie zaſtawia, nigdy się z nim nie ſkwituieſz.

Nie roſpraſzay dziś tego, na czym ci iutro braknąć może, i nie puſzczay na hazard tey rzeczy, ktorą ci przezorna roſtropność ubeſpieczyć może.

Nie

Regola i tuoi piaceri ſecondo il tuo potere, e che il di loro acquiſito non ſconcerti li tuoi intereſſi.

Che la proſperità non chiuda l' occhio della circonſpezione, e che l' abbondanza non diſtrugga la frugalità: chi troppo s' immerge nel ſuperfluo, ſi troverà un giorno neceſſitoſo.

Impara à diventar ſagio dalle debolezze altrui; oſſerva la loro caduta, e cammina dritto.

Non avere una diffidenza troppo pronta, nè una confidenza troppo leggiera: eſperimenta.

Mà quando tu l' avrai provato, rinchiudi il tuo amico nel tuo cuore come un diamante ſenza prezzo.

Rifiuta il beneficio d' un' uomo intereſſato, egli è un laccio che ti tende; tu non lo contenterai mai.

Non diſſipar oggi quel che ti può mancar domani, nè abbandona punto all' azardo quel che una accortezza ſavia può aſſicurarti.

Non

Nie ſpodzieway ſię iednak, ażeby pomyślność uwieńczała zawſze twoie roſtropność; bo dzień nie wie, co noc przynieſie.

Głupi nie bywa zawſze nieſzczęśliwym, ani człowiek roſtropny zawſze ſzczęśliwym; pierwſzy iednak nie może być nigdy zupełnie ſzczęśliwym, drugi nigdy zupełnie nieſzczęśliwym.

Dzielność Rozumu.

Niebeſpieczeńſtwa, nieſzczęścia, niedoſtatku, pracy, i nędzy, mniey lub więcey każdy człowiek rodząc się doznać muſi.

Uzbroy się więc zawczaſu o ſynu nędzy! odwagą i cierpliwością, i przyimuy męſkim duchem wyznaczoną ci cząſtkę.

Wielbłąd przechodzi piaſzczyſte puſzcze, znoſi cierpliwie głod, pragnienie, i upał, takim ieſt w niebeſpieczeńſtwach człowiek ſtałego umyſłu.

Wal-

Non aſpettar però che il ſucceſſo ricompenſi ſempre la tua prudenza, perchè il giorno non ſà quel che può apportare la notte.

Lo ſciocco non è ſempre infelice, nè il ſavio ſempre fortunato; il primo però non hà mai una fortuna compita, e l' altro non è mai totalmente ſciagurato.

La Forza dello Spirito.

Il pericolo, l' infortunio, il biſogno, la fatica, e la miſeria ſono più o meno quel che tocca all' uomo, allorche naſce.

Armati adunque per tempo, o figlio della calamità, di corraggio, e pazienza, e ricevi con uno ſpirito maſchio, e robuſto, quella porzione che il deſtino ti aſſegna.

Il Cammello traverſa gli aridi deſerti, ſopporta, ſenza ch' ei vi ſoccomba, la fame, la ſete, e il caldo: taľ è ne' perigli un uomo coſtante.

Com-

Walczy z losem, ktory go attakuie: zwycięża go i depcze nogami.

Gdy go fortuna pieści, myśli o niestateczności iey faworow, ieżeli zaś mu iest przeciwna, bynaymniey się tym nie mieszа.

Wywyższa nad nią czoło swoie; siły iey na nim słabną, i do nog się iego ścielą.

Iest skałą na brzegu morskim: bałwany naybardziey srożące się, kruszą się o niego, nie poruszaiąc go bynaymniey.

Niebespieczeństwo w koło go otacza, odwaga go wstrzymuie, a stateczność go broni.

Żołnierzem iest prezentuiącym się nieprzyiacielowi; pewnym będąc zwycięstwa.

Nieszczęście iest dla niego ciężarem, ktory iego spokoyność osładza, i ktorego się mężność iego pozbywa.

Lecz człowiek boiaźliwego serca z podłością poddaie się wstydowi.

Uchyla

Combatte la sorte contraria, la vince, e la calpesta ai piedi.

Se la fortuna gli è favorevole, pensa a l' incostanza de' suoi favori, se il ributta, non si sconcerta.

Alza una fronte a lei superiore; i suoi tratti non anno forza sopra il di lui corpo, e gli cadono ai piedi.

E uno scoglio sù la riva del mare; le onde infuriate spezzansi contro di lui, senza ch' egli si scuota.

Il pericolo gli stà all' intorno, il suo coraggio il sostine, e lo salva la sua costanza.

Egli è un soldato, che presentasi all' inimico sù la sicurezza di vincerlo.

L' infortunio non è per lui altro che un peso alleggerito dalla propria tranquillità, e di cui lo sbarazza la sua costanza.

Mà l' uomo timido si abbandona vilmente alla vergogna.

Uchyla się pod potrzebą, i wpada w podłość; daie sobie czynić obelgę, i wzywa ażeby mu ią czyniono.

Będąc na kształt trzciny, ktorą wietrzyk powiewa, drzy na cień nieszczęścia.

Gdy mu się niebespieczeństwo pokazuie, w wielkim iest pomieszaniu, trwoży się i miesza: gdy dzień nieszczęścia zbliża się, w rospacz wpada.

Pokoy Serca.

Nie zapominay że ziemia iest tylko dla ciebie pomieszkaniem, ktorego ci Naywyższy czas wyznaczył, on przenika skrytości twoiego serca, widzi prożność twoich zamysłow, i często przez miłosierdzie sprzeciwia się twoim pragnieniom.

Dobroć iego z tym wszystkim udarowała w naturze wszystkie rzeczy przyzwoitą pomyślnością, tudzież wszystkie zamysły, ktoremi rostropność rozrządza; wszystkie usiłowania zgadzaią się z rozumem.

Nie-

Piega sotto il bisogno, e cade nella bassezza; si lascia oltraggiare, e invita chi l' oltraggi.

Debile canna agitata dall' aria, frem all' ombra sola del male.

Quando appariſce il pericolo staſſi nell' imbarazzo, e confuso, quando giunga il momento della sventura, soccombe nella disperazione.

La Pace del Cuore.

Non dimenticarti, che la terra non è per te che un soggiorno a cui Dio hà fissata la durazione, ei penetra ne' segreti del cuor tuo, vede la vanità de' tuoi disegni, e ben spesso per compassione ricusa essaudire i tuoi voti.

La sua bontà nulladimeno hà stabilito nella natura delle cose una probabilità di successi per tutt' i progetti regolati dalla prudenza, per tutti gli sforzi condotti dal lume della ragione.

Niespokoyność, ktorą w sobie czuiesz; nieszczęście w ktorym ięczysz, uważay w swoim źrodle, a zobaczysz, że przyczyną iego iest twoy nierozum, pycha, i nierząd twoiey imaginacyi.

Nie szemrzże przeciwko Opatrzności; lecz popraw serce twoie; nie mow o iak bym był szczęśliwym, gdybym miał bogactwa, potęgę, albo wygodę! każda z tych pomyślności ma do siebie przyłączoną nędzę.

Oko ubogiego zasypia w ten czas, gdy bogaty się troszcze; nie czuie trudności i trwogi przywiązaney zawsze do władzy, nie zna tęsknicy, ktorą za sobą ciągnie prożnowanie, swoy tylko widzi stan, i z niego iest kontent.

Poglądasz na tego lub owego człowieka iako na szczęśliwego; nie zazdrość mu bynaymniey; powierzchownie tylko iest szczęśliwym, we wnątrz tysiączne w sobie ukrywa zgryzoty.

Rozum

L' inquietudine che pruovi, la disgrazia, che tu deplori, la considera nella sorgente, e la vedrai nella tua stoltezza, nel tuo orgoglio, e nel disordine della tua imaginazione.

Non far dunque sentire lagnarti della Providenza, mà ti correggi il cuore; non dire: ch' io sarei felice, se avessi delle richezze, dei comodi o del potere! Non v' hà alcuno di tai vantaggi, che seco non porti la sua pena.

L' occhio del povero si chiude, quando quello del ricco s' intorbida nell' ansietà; ei non sente le difficoltà, ed il torbido del potere; non conosce la noia, che l' ozioſità trae seco; non vede che il proprio stato, è si stà scontento della sua sorte.

T' immagini, che quest' uomo sia felice; non lo invidiare, non è che un apparenza di felicità che cuopre nell' interno mille fastidj.

Rozum kontentuiący się loſem ſwoim, ieſt ukrytym ſkarbem, ktorego zgryzota nigdy nie znaydzie; pomierność ieſt ſtanem roſtropnego: pomnażać ſwoie doſtatki; ieſt to pomnażać ſwoie troſki.

Jeżeli z tym wſzyſtkim wietrzyk fortuny nie zarazi truciznę twoich obyczaiow; ieżeli nie ſkazi twoiey ſprawiedliwości; twoiego umiarkowania, i twoiey wſtrzemięźliwości; bogactwa ſame nie uczynią cię nieſzczęśliwym. Lecz w iakimkolwiek byś zoſtawał ſtanie, na tym padole, nie ſpodzieway ſię czyſtey, i bez żadnego przymieſzania goryczy ſzczęśliwości; prawdziwa ſzczęśliwość napełnia kielich, ktorego uſta człowieka dotknąć ſię nie mogą.

Nadgrodą on ieſt cnoty; lecz nadgrody tey odebrać nie można, aż w pomieſzkaniu wieczności; potrzeba odprawić wiek, ktorego on ieſt metą.

Wſtrze-

Uno ſpirito contento è un aſcoſo teſoro, che il diſguſto non ſà rinvenire; la mediocrità è lo ſtato dell' uomo ſaggio, lo accreſcere le proprie dovizie è un accreſcere le ſue cure.

Se però il vento della fortuna non ſoffia il ſuo veleno ſopra de' tuoi coſtumi, e ch' ei non corrompe nè la tua giuſtizia, nè la temperanza, nè la modeſtia, l' iſteſſe richezze non ti renderanno infelice.

Mà in qualſivoglia ſtato ti ritrovi ſù queſta terra, non aſpettare una felicità pura, e ſenza miſcuglio d' affanni, la vera felicità riempie una tazza, à cui le labbra dei mortali non ponno appreſſarſi.

È queſti il prezzo della virtù, mà non può riceverſi che nelle dimore dell' eternità; convien aver terminata la carriera, di cui n' è la meta.

Wſtrzemięźliwość.

Mieć ſprawiedliwego ducha w zdrowym ciele, ieſt to zbliżać ſię do błogoſławieńſtwa tyle, ile ſię do niego tu na ziemi zbliżyć można.

Jeżeli nieba użyczyły ci tych dwoch darow, dla zachowania ich w ſobie, unikay powabow roſkoſzy; boy ſię iey oſzukuiącey ſłodyczy.

Gdy ona na ſtoł twoy zbytek wprowadza, gdy winem napełnia twe kielichy; gdy ſię do ciebie uśmiecha; gdy ci wyſławia przed oczy roſkoſz: wzyway na pomoc rozumu, zoſtaieſz w niebeſpieczeńſtwie.

Roſkoſz ieſt nieprzyiacielem zdradzieckim, a bardzo uwodzącym; ieżeli go uſluchaſz, zgubiſz ſię.

Radość, ktorą ona obiecuie, zamieni ſię w ſzaleńſtwo, roſkoſzy, ktore ona daie, przynoſzą chorobę i śmierć.

Rzuć

La Temperanza.

Si accoſta alla felicità quando s' hà un ſpirito giuſto in uno corpo ſano, per quanto è permeſſo lo avvicinarviſi ſù queſta terra.

Se il cielo ti hà conceſſo queſti due doni, fuggi per conſervarteli gli allettamenti della voluttà, temi le ſeduttrici ſue luſinghe.

Quand' ella ſpande la ſontuoſità nella menſa, che il vino zampilla ne' bicchieri, che ti ſorride, e moſtra il piacere, chiama in ſoccorſo la tua ragione; perchè ſei nel procinto d' inciampar nel periglio.

La Voluttà è un inimico ingannatore, mà che ſeduce; ſe tu l' aſcolti, vai all' azardo di perderti.

La gioia, che ti promette, converteſi in freneſia, i piaceri, ch' ella ti arreca, ſeco portano l' infermità, e la morte.

Rzuć oko na iey bankietnikow, przypatrz się pilnie tym, ktorych ona uwiodła: wychudłość zepsuła im zdrowie; choroba ich znurzyła; a rospusta wszelkie ich niszczyła siły.

Po tych godzinach upływaiących z taką prędkością, w poyśrzod nayżywszych roskoszy, następuią dni tęsknicy, troskow, i smutku; gust ich nikczemny iest przyduszony arcy delikatnemi potrawami, z ofiaruiących staią się ofiarami; sprawiedliwa to iest kara, ktorą Opatrzność chłosta, na złe zażywaiących iey darow.

Lecż coż to iest za osoba, ktora maiąc wdzięki na twarzy, przyozdobione powagą, przechodzi się zwolna po ulicy?

Jagody iey są czerwone iak roża, na wargach iey wydaie się tak miła łagodność, iaka iest rannego czasu: radość niewinna, i godna miłości skromność, wydaie się w iey oczach; śpiewa piosneczkę wyrażaiącą takie ukontentowanie, iakie się w iey znayduie sercu.

Osserva i convitati; riguarda que' ch' ell' hà sedotti; sono per la magrezza distrutti, l' infermità gli hà illividiti, l' intemperanza gli hà privi di forze.

Giorni di noia, di stento, e di oppressione succedono all' ore passate si rapidamente nel seno de' piaceri tumultuosi, il gusto usato svanisce nelle vivande ancora più delicate; di sagrificatori ch' erano, diventan vittime: giusto gastigo, col quale punisce la Providenza coloro, che abusano dei di lei doni.

Mà chi è colei, che graziosa nel portamento, e con aria vivace traversa questo piano si legermente?

Le sue guancie hanno un roseo colore, nelle labbra è il bel dolce del mattino, gli brilla negli occhi l' allegrezza innocente, e un amabil modestia; canta un aria con altrettanta giovialità quanta ne hà in cuore.

Imie iey ieſt zdrowie, corką ieſt pracy i wſtrzemięźliwości; bracia iey mieſzkaią na tych gorach, ktore się rozciągaią na połnoc ku San-Ton-Hoë.

Mocni ſą, pracowici, i pełni żywości; podobni ſą w ſwym guście do ſwoiey ſioſtry; praca ich ieſt roſkoſzą.

Pracowitość ich Oyca utrzymuie ich w pracy: oſzczędność ich matki, utrzymuie w nich ſił czerſtwość.

Delicye ſwoie zakładaią w walczeniu z własnemi namiętnościami, a chwałę ſwoię w podbiciu ich ſobie.

Ukontentowania ich ſą umiarkowane; lecz trwałe: ſen ich ieſt krotki, lecz ſpokoyny i ſmaczny.

Krew ich ieſt czyſta, rozum nie przyćmiony żadną chmurą; a choroba ich nie zna.

Lecz ſynowie ludzcy chodzą po rożnych ścieſzkach; a beſpieczeńſtwo nie przemieſzkuie u nich.

Nie-

Il ſuo nome è ſanità; ell' è figlia dell' eſercizio, e della temperanza, i ſuoi fratelli hanno il ſoggiorno in que' monti, che ſtendonſi al Settentrione di San-Ton-Hoë.

Sono robuſti, attivi, e tutti vivacità; hanno le ſembianze della ſorella, il piacer loro conſiſte nel travaglio delle lor mani.

L' attività del Padre rianima il guſto loro, la frugalità della madre mantiene la lor freſchezza.

Pongono le lor delizie nel combattere le proprie paſſioni, e la loro gloria nel vincerle.

I lor piaceri ſon moderati, mà durevoli; il loro ſonno è breve, mà tranquillo, e profondo.

Puro è il loro ſangue, ſenza nuvole il loro ſpirito, le malattie non alloggiano nel loro albergo.

Mà i figliuoli degli uomini caminano ſopra traccie da quelle diverſe, e la ſicurezza non abita in caſa loro.

I peri-

Niebeſpieczeńſtwa trzymaią ich zewnątrz w oblężeniu; a namiętności zdradzaią ich wewnątrz.

Cokolwiek w nich ieſt zdrowia, ſił i weſołości, ſtaie się w krotce łupem lubieżności.

Ta leżąc roſkoſznie pod nadſklepieniem z kwiatow; żebrze ich weyźrzenia, i zoſtawia na nich ſidła.

Poſtura iey ieſt delikatna, komplexya iey ſłaba, ubior zaniedbany, i przerażaiący ludzkie oczy, roſpuſta wydaie się w iey oczach, a zdrada ukrywa się w iey ſercu, daie im znak palcem: iedno weyźrzenie na nią przyciąga ich do niey, iedno ſłowo podchlebne przezwycięża ich wſtrzemięźliwość.

Strzeż się iey iadowitych powabow, zamykay uſzy przed omamiaiącemi iey diſkurſami: ieżeli oczy twoie poſtrzegą mdłość w iey oczach, gdy głos iey ſłodki obiie się o twoie uſzy, ieżeli obłapi cię za ſzyię ſwoiemi rękoma, iużeś iey ieſt niewolnikiem, nigdy cię z ſwoich nie wypuści więzow.

Hańba,

I pericoli gli aſſediano eſteriormente, le paſſioni gli ſorprendono nell' interno.

La ſanità, la forza, e quel che hanno in lor di aggradevole, diviene ben toſto preda della laſcivia.

Steſa mollemente ſotto un pergolato di fiori và mendicando i lor ſguardi, e gli và tendendo le inſidie.

La ſua aria è delicata, debile la compleſſione, il ſuo veſtito è un negletto piccante; la voluttà gli ſpira dagli occhi, e la ſeduzione gli alberga nel cuore, le fà cenno col dito, una occhiata li attrae, una parola luſinghiera li eccede.

Fuggi gli avelenati ſuoi vezzi; chiudi l' orecchio all' incanto de' ſuoi diſcorſi, ſe i tuoi occhi s' avventurano colla languidezza dei ſuoi, ſe la piacevole di lei voce ti ſuona all' orecchio, ſe ti getta al collo le braccia, eccoti divenuto à lei ſchiavo; non uſcirai più da ſuoi lacci.

La

Hańba, choroba, nędza, troſki, i żal, idą natychmiaſt za nią.

Oſłabiony przez roſpuſtę, uſpiony przez pieſzczoty, odarty z ſił przez próżnowanie, wpadnieſz w ſłabość, życie twoie ſtanie się krotkie, a troſki twoie pomnożą się, życie będzie bez chwały, a nędza twoia cieniu nawet miłoſierdzia na ſiebie nie zaciągnie.

Nadzieia i Boiaźń.

Nadzieia ieſt dla duſzy tym, czym ieſt świeża roża powonieniu, przeciwnie boiaźń trwoży ſerce.

Nadzieia iednak nie funduiąca się na rozumie ieſt ſzkodliwa: boiaźń prożna ieſt niebeſpieczna; każda rzecz gdy wychodzi z ſwoich obrębow dobrą być nie może, miarkuiąc tylko boiaźnią nadzieię, a nadzieią boiaźń, przygotować się tylko możemy na znieſienie odmiany loſu.

Smierć

La vergogna, l' infermità, le miſerie, le cure ed il pentimento gli vanno appreſſo.

Reſo debole per la diſſolutezza, addormentato nella molezza, ſnervato dall' inazzione, caderai nel languore, ſtretto ſarà il cerchio dei tuoi giorni, diſteſo queglo delle tue pene: il primo rimarrà ſenza onore; l' altro non ecciterà l' ombra neppure della compaſſione.

La Speranza, e il Timore.

Quel ch' è all' odorato una freſca roſa è all' anima la ſperanza, per il contrario il timore apporta al cuor lo ſpavento.

Con tutto ciò nuoce ſempre una cieca ſperanza, un timor vano è pericoloſo, ogni eccesſo guida al male; ſi ſtà preparato alle vicende del caſo, ſoſtenendo l' uno col mezzo dell' altro.

Smierć ſama nie uſtraſzy poczciwego człowieka, ktory nic ſobie złego zarzucić nie może, bać się niczego nie ma.

Niech rozumna nadzieia ſił dodaie twoim proiektom: daleka zawſze będźie od nas pomyślność, gdy rozpaczać będziemy o dobrym nam powodzeniu się.

Nie trwoż się boiaźnią dziecinną; i ſerce twoie niech nie wzdryga się na wyſławione od boiaźliwey imaginacyi obrazki.

Z boiaźni rodzi się nieſzczęście; nadzieia przynoſi do zapobieżenia temuż nieſzczęściu, śrzodki.

Boiaźliwy podobny ieſt do ſtruſia uciekaiącego: ptak ten ukrywa ſwą głowę, zapominaiąc o ſwoim ciele; a życie iego w niemnieyſzym ztąd zoſtaie niebeſpieczeńſtwie.

By też naywiękſze przeſzkody, nie wydołaią zwyciężyć ſtateczności; Lecz imaginacya przeſtraſzona, czyni nam częſtokroć niepodobnym to, co nim nie ieſt w ſamey rzeczy.

Nie-

L'iſteſſa morte non atteriſce l'uomo da bene, chi non hà coſa, che debba improverarſi, non hà che temere.

Una ragionevole confidenza faccia vivere i tuoi proggetti; ſi è ſempre lungi dal ſucceſſo, quando ſi crede non riuſcire.

Non ti riempire d' un puerile ſpavento, e il tuo cuor non tripudi ſotto i fantaſmi d' una timida imaginazione.

Dal timore hà origine la disgrazia; la ſperanza porta ſeco i mezzi di ripararla.

L' uomo vile è come lo ſtruzzo qualor viene perſeguitato; aſconde il capo, mà non prende cura del corpo, e non è meno in pericolo la di lui vita.

I più forti oſtacoli non valgono a ſoſtenerſi contra la coſtanza, mà l' imaginazione atterrita rende ſovente impoſſibile quel che realmente non l' è.

Nieroſtropny zaſypia natychmiaſt, dla ukontentowania, gdy mu się przytrafi co podchlebiaiącego. roſtropny pilne czyni uwagi.

Jeżeli pragnienia twoie zgadzaią się z rozumem, i ieżeli w nadzieiach twoich nie wykraczaſz z obrębow oſtrożności: nie omyliſz się w twoich żądaniach.

Radość i Smutek.

Nie napaiay ducha twego głupią radością; ſmutek także niech nadto ſerca twego nie ściſka; nie maſz tu na ziemi ani dobra żadnego, ani nieſzczęścia tak gwałtownego; ktoreby cię albo wywyżſzyć, albo poniżyć nad ſzale umiarkowania miało.

Zbliż się, wſtępuy w moie ślady; niech cię przeprowadzę pomiędzy temi dwiema ſkałami.

Patrż w prawą ſtronę; tu ieſt pomieſzkanie radości: weſołość umalowała iey

Dorme l' imprudente ſull' avvenimento che lo luſinga, e il ſavio vi fà intorno le ſue combinazioni.

Se la tua ragione va d' accordo colle tue brame, ſe non porti le tue ſperanze più in là del confine della probabilità, non ſarai deluſo nella tua aſpettativa.

L' Allegrezza, e il Rammarico.

Non inebriarti lo ſpirito con una ſtolta allegrezza; nè il rammarico ti ſia di ſoverchio peſo nel cuore: non avvi quaggiù verun bene o male vivo abbaſtanza per farti à lui ſuperiore, o farti ſcendere dall' equilibrio della moderazione.

Vieni: ſiegui i miei paſſi, perchè ti ſcorti ſicuro frà queſti due ſcoglj.

Oſſervi alla tua deſtra, quella è l' abitazione dell' allegrezza: la contentezza

iey ściany, tyſiączne głośne okrzyki wychodzą z niego: możeſz go poznać po tych powierzchownościach.

Sama ſtoi we drzwiach: uśmiecha się mile do przechodzących, i wzywa ich.

Zaprasza ich, ażeby do niey weſzli; zachęca, ażeby zakoſztowali roſkoſzy w życiu, ktore to ona tylko ſama dać im ie może.

Lecz ſtrzeż się zbliżać się ku niey; nie mieſzay się z temi, ktorzy za nią idą.

Roſkazuią się nazywać ſynami roſkoſzy; śmieią się, śpiewaią, rozumiałby kto że ſą kontenci; lecz ukontentowanie ich ſzczerym ieſt głupſtwem, i ſzaleńſtwem.

Nieſzczęśliwość do nich ieſt przykuta, dążą do ſwoiey zguby: niebeſpieczeńſtwo ich oſacza, a zniſzczenie otwiera przepaść pod ich nogami.

Rzuć teraz oczyma w lewą ſtronę: a w dolinie tey zaſłonioney cieniem cypryſowego drzewa, ktorey oko twoie przeyzrzeć nie potrafi, ukryte ieſt utrapienia pomieſzkanie.

Serce

ne hà dipinto l' eſteriore, ne ſortono mille confuſe acclamazioni: tu puoi riconoſcerla a queſti tiri.

Ella medeſima ſtà alla porta, ſi moſtra gioconda ai paſſaggieri, e gli invita.

Ella gli prega di entrare, gli invita a guſtare le delizie della vita; ch' ella ſola può darle.

Ma guardati bene d' approſſimarti, non ti frammiſchiare a quelli che gli fanno corteggio.

Si fan chiamare i figlioli del Piacere; ridono, cantano: ſi direbbe che ſono lieti; mà la loro contentezza non è che ſciochezza e pazzia.

La ſfortuna è incatenata con loro; corrono alla loro rovina: il pericolo gli circonda, e la diſtruzzione apre un abiſſo ſotto i loro paſſi.

Frattanto rivolgi il tuo ſguardo alla ſiniſtra: in quella valle, tutta coperta di funeſti cipreſſi, che l' occhio non vi può penetrare, è naſcoſta la dimora dell' Affizione.

Serce iego pełne ieſt wzdychania, uſta wydaią łkania; ma ſobie za roſkoſz opłakiwać nędzę ſwoiego życia.

Wſzyſtko ieſt obiektem iego płaczu; rozmawia ſzczegulnie o ludziach, o ich ułomności, i złości.

Natura cała w iego oczach, zanurza się w nieſzczęśliwościach; wſzyſtko na cokolwiek się ona zapatruie, ſłaie się do niego podobną rzeczą: głos uſkarżania się we dnie i w nocy, zaſmuca iego pomieſzkanie.

Strzez się; nie zbliżay się ku niemu; oddech iego ieſt zaraźliwy; ſpali owoce, i zepſuie kwiaty, zdobiące ogrod twoiego życia.

Poſtępuy przeciwnie ścieżką ktora ieſt przed tobą; zaprowadzi cię przez roſkoſzny pagorek na łono ſpokoyności.

Z nią przemieſzkiwa pokoy, z nią mieſzka beſpieczeńſtwo; żywa ieſt a nie popędliwa, wſpaniała a nie poważna zbytecznie; zapatruie się iednymże okiem na roſkoſzy i na nędze życia.

Za-

Il ſuo ſeno è ripieno di ſoſpiri, la ſua bocca ſinghiozzante; ella ſi diletta a deplorare le miſerie della vita.

Tutto è l' oggetto de' ſuoi lamenti; ella non ſi trattiene che degli Uomini, della lor debolezza e della loro malignità.

La natura intiera al ſuo parere abbonda in mali: tutto ciò ch' ella guarda prende il color del ſuo ſpirito; la voce del ſuo pianto attriſta giorno e notte la ſua abitazione.

Sta in guardia: non avvanzarti, il ſuo fiato è contagioſo; arderà i frutti, e vizzerà i fiori che abbelliſcono il giardino della vita.

Segui al contrario il ſentier che ti precede: eſſo ti condurrà per un piacevol colle, al ripoſo ed alla tranquillità.

Con ella abita la pace, con ella ſtà la ſicurezza: vivi ſenza traſporti, ſerioſo ſenza eſſer grave, ella vede con bilanciato occhio i piaceri, e le pene della vita.

Zapatruy się z tamtąd na tych, ktorych roſkoſzna imaginacya, nie roſtropnie złączyła z ſynami roſkoſzy; albo ktorych gruba melancholia zachęca, do uſławicznego opłakiwania Narodu ludzkiego nędzy.

Zarownie będzieſz żałował obydwoch tych ludzi rodzaiow: a przykład ich od dwoch oddali cię przepaści.

Gniew.

Wiatr gwałtowny rozdziera drzewa, wielkie czyni ſzkody naturze; trzęſienie ziemi pożera z wielkim hałaſem całe miaſta; taki ieſt w ſwoich zapędach gniew, podobneż wywiera furye; niebeſpieczeńſtwo i zniſzczenie wſzyſtkich rzeczy, w iego zoſtaią ręku.

Poddawać mu się ieſt to zaoſtrzać żelazo, na przebicie własnego ſerca, albo na zabicie ſwoiego przyiaciela.

Znoś cierpliwie pomnieyſze utrapienia, wymaż ie nawet z twoiey pamięci: niech żadnego po nich ſerce twoie nie czuie nieſmaku.

Patrz

Di là getta i tuoi ſguardi ſù quei che una imaginazione voluttuoſa hà pazzamente legati agli figliuoli dell' Allegrezza, o che una Malinconia nera invita a piangere inceſſantemente le miſerie umane.

Tu gli compatirai ancora; e l' eſempio ti metterà al coperto de' due ſcoglj.

La Colera.

Un vento impetuoſo ſchianta gli alberi, e rovina la Natura; un tremuoto con gran ſtrepito ingoia le Città intiere: tal è ne' ſuoi eccèſſi la colera, eguali eſſendo le ſue furie; il periglio e la rovina ſtanno nelle ſue mani.

Darſi in braccio alla medeſima, è lo ſteſſo ch' aguzzare un ferro per ferirſi il cuore, o per ſagrificare il ſuo amico.

Soffri delle legiere mortificazioni, con iſcancellarle ſino dal tuo ſovvenire; che non tene rimanga veruno aſtio.

Rimira

Patrz na tego lub owego człowieka w gniewie; nie rządzi się własnym rozumem; niechże ci iego przykład będzie nauką; zreflektuy się, i popraw.

Nie powinniśmy nigdy puszczać się na morże, w czasie burży: nic więc nie czyń w passyi.

Trudna iest rzecz ią powściągnąć, rostropna iest iey zapobiedz zawczasu; unikay więc wszelkich okazyi wpadnienia w nią; albo miey się na ostrożności, gdy ci się do wpadnienia w nią podaie sposobność.

Głupi gniewa się na płochość głupiego: człowiek zaś rostropny śmieie się z niey, y łatwo nią pogardza.

Strzeż się dawać pomieszkania w sercu twoim zemście; byłoby to dawać w nim mieysce twoiemu udręczeniu, skaziłaby wszelką w sercu twoim dobroć.

Daruy łatwo krzywdę, i nio mściey się za nią: szukać okazyi zemszczenia się, iest to zastawiać na siebie samego sidła, iest to ściągać na własną głowę nieszczęście.

Odpo-

Rimira quell' uomo corrucciato: egli hà perso l' uso della sua Raggione. Che il suo esempio t' istruisca; rifletti e correggiti.

Siccome non ti metteresti in Mare in tempo di borrasca, così nulla agire tu devi frattanto che la passione ti domina.

E pur difficile il reprimerla, il savio la previene: fuggi ogni incontro di soccombere, o stii in guardia se ella si offre.

Un fellone è colpito dalla malignità d' un fellone: un' uomo prudente sene ride, e la disprezza.

Guardati d' aprire un' asilo alla vendetta, ciò sarebbe un aprirlo al tormento; ella struggerebbe la bontà del tuo cuore.

Perdona una ingiuria, senza renderla; cercar l' occasione di vendicarsi è tendersi a se stesso un laccio; ciò è tirarsi la calamità sulla sua testa.

Una

Odpowiedź łagodna na ſłowa przykre, zmnieyſza ich żwawość; ieſt to wylać wodę na ogień, ieſt to częſtokroć z nieprzyiaciela, zrobić ſobie przyiaciela.

Patrz iak mało ieſt rzeczy w całym życia twoiego biegu, ktoreby na gniew twoy zaſługiwały; a wyznay, że nierozum ieſt nim się uwodzić.

Gniew zaczyna się w ſzaleńſtwie: a kończy się na żalu.

W ślady ſzaleńſtwa wſtępuie Hańba; a obok z gniewem, idzie Ugryzienie Sumnienia.

Miłosierdzie.

Wioſna przyodziewa ziemię kwiatami; takie ieſt względem nieſzczęśliwych miłoſierdzie, uśmiecha się do nich, i napełnia ich radością.

Cnotą naybardziey zdobiącą człowieka, ieſt ludzkość: kto nie żałuie nikogo, nie godzien aby go kto żałował.

Bek

Una replica dolce à delle parole dure ne abbate il calore: ciò è un gettar acqua nel fuoco, e farſi d' un nemico ſpeſſe volte un' amico.

Riguarda quanto pocche ſian le coſe nel corſo della vita, che meritan il tuo riſentimento; e confeſſalo, che ben è ſtravagante l' abandonarviſi.

La Colera comincia nella follia; e finiſce nel pentimento.

Sù i paſſi della follia cammina la vergogna; a canto della Colera è il Rimorſo.

La Pietà.

La mano della Primavera cuopre la Terra di fiori; tal è, a riguardo dei figliuoli dell' infortunio, la pietà; che gli ſi moſtra affabile: ella gli riempie di gioia.

La virtù, che più abbelliſce l' uomo, è l' umanità: chi non hà pietà d' alcuno, non merita pure pietà.

Le

Bek baranka, nie zatrzymuie ręki rzeźnika; charakter okrutny niczym się nie wzrusza.

Patrz na krzak przykryty rożą; krople spadaiące z niego, ożywiaią wszystko to, cokolwiek się znayduie koło niego; te iednak są mniey słodkie nad łzy politowania.

Nie zamykay ucha twego na płacz ubostwa; niech nędze niewinnego, serce twoie zmiękczą.

Wzywa ratunku twego sierota, weź go w swoię opiekę; wdowa strapiona przed tobą łzy gorzkie wylewa, żebrze twoiego ratunku; niech cię utrapienie iey do miłosierdzia wzruszy.

Ten lub ow ubogi, przepędza poulicach dni swoie opłakane: nie ma ani odzieży, ani pomieszkania: drzy od zimna, day mu schronienie się, pod skrzydłami miłosierdzia; zachoway go od śmierci, ażeby dusza twoia żyła.

W tym

Le grida dell' Agnello non ritengono il braccio del beccaro: un animo crudele non ſi commove di nulla.

Vedi quel fiore carico di ruggiada; le goccie che cadono, dan la vita a tutto quello che li ſtà d' intorno: mà eſſe non ſon così dolci quanto le lagrime della Compaſſione.

Non ſerrar l' orrecchio alle grida dell' Indigenza; e che le calamità dell' Innocente intenerifcano il tuo cuore.

L' orfanello ti chiama in ajuto, proteggalo: la vedova afflitta ſpande in tua preſenza lagrime doloroſe, ella implora il tuo ſoccorſo, abbi pietà della ſua afflizzione.

Queſto povero di ſtrada iniſtrada ſfortunatamente paſſa i giorni; eſſo non à abito, nè caſa; interizzito pel freddo; mettilo al coperto ſotto le ale della carità; conſervagli la vita, affinche la tua anima viva.

W tym czasie, w ktorym odarty ze wszystkiego ow nędznik, ięczy złożony chorobą na łożu boleści; na ow czas, gdy ten nieszczęśliwy schnie w ciemnościach więzienia, albo na wygnaniu; albo gdy ciężar wieku nachyla ku ziemi sędziwą iego głowę; tak dalece, że się ledwie ku tobie podnieść może, dla proszenia cię o ratunek, śmieszże opływać w zbytkach, nie maiąc względu na ich potrzeby, i nie czułym będąc na ich nieszczęśliwości?

Pragnienie i miłość.

Młodzieniaszku, umiey uczynić rożnicę żądzy od miłości: niewiasta nie rządząca się cnotą, samę tylko w człowieku wznieca żądzę: obawiay się tego złych skutkow.

Żądza gwałtowna, nakształt gwałtowney burży: wywraca co tylko na swoiey drodze napadnie, i wszystko niszczy.

Nie

Adesso che privo di tutto, quest' infelice ammalato geme sù un letto di dolori, adesso che questo sfortunato languisce negli orrori di un carcere, o nell' esilio, o che il peso degli anni incurva una testa bianca, che appena sin' à te può alzarsi per dimandarti aiuto, ardisci tu viver nel seno della superfluità, senza riguardo per i loro bisogni, e senza commoverti per le loro disgrazie?

Il Desiderio e l' Amore.

Distingui, o giovane, il Desiderio dall' Amore: una femina che non vien guidata dalla virtù, non eccita che la brama; temine le conseguenze.

Un desiderio violento, a guisa d' un torrente rapido, rovescia tutto quel che al suo corso si oppone; mà egli conduce alla destruzzione.

Nie dopuſzczay więc, ażeby ſerce twoie zwyciężała ſwoiemi powabami: pokruſz kaydany, ktore na ciebie wkładaią iey oſzukuiące wdzięki.

Zdrowie, z ktorego wypływaią wſzelkie roſkoſzy: ieſt źrzodłem mogącym bydź prędko wyczerpanym.

Na ſamym wioſny twoiey początku, uyźrzał byś się ſtarym; i ſłońce dni twoich, nie przyświecało by ci dłużey, nad iutrzenkę.

Lecz piękna niewiaſta, ktorey ozdobą ieſt mądrość, drożſza ieſt nad świat cały: i moc iey zawſze odbiera zwycięſtwo.

Skromność dodaie nowego luſtru liliom, wydaiącym się na iey twarży; a uśmiechanie się iey, roſkoſznieyſze ieſt nad wonność roży.

Niewinność iey weyźrzenia, rowna się z niewinnością gołembicy: proſtota i ſzczerość na iey przemieſzkiwaią czele.

Pieſzczoty iey ſłodſze ſą nad miod: uſta iey wydaią wonność milſzą nad Arabſkie perfumy.

W oczach

Non abbandonar il tuo cuore alli vezzi delle ſue luſinghe; rompi le catene che ti offrono i ſuoi allettamenti doloſi.

La ſanità d' onde colano tutti i piaceri, è una ſorgente che bentoſto ſarebbe ſpozzata.

Al primo paſſo della tua primavera la vecchiaja ti ſopragiungerebbe; ed il ſole de' tuoi giorni non durerebbe ch' un' Aurora.

Mà una vaga donna di che l' ornamento è la ſaviezza, è ſuperiore all' Univerſo; e la ſua poſſanza è ſempre vittorioſa.

La modeſtia giunge un nuovo luſtro ai gigli del ſuo colore; il ſuo ſorriſo è più delizioſo della Roſa.

L' innocenza de' ſuoi ſguardi raſſomiglia all' innocenza della Tortola: la ſemplicità e la candidezza riſplendono ſul ſuo fronte.

Le ſue carezze ſono più dolci del miele; la ſua bocca eſala i perfumi dell' Arabia.

W oczach iey czerpać powinieneś miłość: czyſtość iey affektu, uczyni ſzlachetnym twe ſerce, i wielkie w nim cnoty zoſtawi impreſſye.

Niewiaſta.

Roſtropność mowić będzie, i nauczać cię: ſłuchay o corko piękności, i wyryſuy na ſercu twoim iey maxymy; tym ſpoſobem rozum twoy przyda wdziękom twoim piękności; tym ſpoſobem zachowaſz w ſobie iako roża, do ktorey podobna ieſteś, miłą wonność: utraciwſzy lat twoich młodość.

W poranku dni twoich, w przybliżaiących się dniach twoiey młodości, gdy ludzie zaczynaią z ukontentowaniem pilnie ci się przypatrywać, gdy weyźrzenia ich natura ſama odkrywa ci taiemnicę, zoſtaieſz w niebeſpieczeńſtwie; zamkniy ucho twoie oſzukuiącym ich ſłowom: nie ſłuchay oſzukuiących cię powabow.

Ne' ſuoi occhi tu devi cavar l' amore; la purità della ſua fiamma annobilirà il tuo cuore, e lo riempirà con impreſſioni della virtù.

La Femina.

La prudenza ti parla, e t' inſtruiſce: odi, o figlia della beltà, ed imprimi nel fondo del tuo cuore codeſte maſſime: così il tuo ſpirito farà maggiormente riſaltare le tue bellezze; così tu conſerverai, come la Roſa, alla quale raſſomigli, un dolce perfumo, oltre il bel freſco.

Al mattino de' tuoi giorni, all' appreſſamento della tua gioventù, quando gli uomini cominciano a prenderſi piacere di lanciar de' ſguardi ſopra di te, di quali la natura tene ſpiega tacitamente il miſtero, il pericolo ti circonda; chiudi l' orecchio all' incantamento delle lor parole; non dà mente alle dolcezze della ſeduzione.

Przypomniey ſobie, dla czego cię Bog ſtworzył, uformował cię ażebyś była towarżyſzką mężczyzny, a nie niewolnicą iego paſſyi: nie uczynił cię dla tego iedynie, żebyś mu dopomagała do zadoſyć uczynienia iego nierżądney chuci; lecz żebyś mu dopomagała do znoſzenia życia trudności, żebyś oſładzała gorſzkości iego, przez twoie przymilenia się, i była nadgrodą prac iego.

Patrż na tę, ktora się ſtała panią ſwoiego męża; ktorego w mocy ſwoiey trżyma, i krolule nad iego ſercem.

Niewinność rozrżądza iey rozumem: a wſtyd maluie iey iagody.

Nie przykrzy ſobie w ſwoim domu; i nigdy w nim nie prożnuie.

Przybrana ieſt przyzwoicie, lecz bez zbytku; oſzczędność ieſt ſtołu iey regułą; pokorna łagodność ieſt nakſztalt korony chwały, ktora uwieńcza iey czoło.

Słodki wdzięk w głoſie iey znayduie się; przyſtoyność w iey rozmowach, a w odpowiedziach iey wydaie się wdzięk, i prawda.

Wzięła

Riſovienti per qual cagione Iddio ti creò: ti fece per eſſere la compagna dell' uomo, e non la ſchiava delle ſue paſſioni; ti fece, non per luſingare pure un deſiderio sfrenato, ma per partire con lui le pene della vita, addolcirgliene le amarezze per le tue luſinghe, eſſendo il guiderdone de' ſuoi lavori.

Oſſerva quella che ſi rende deſpotica dell' uomo, lo ſottomette, e che regna nel ſuo cuore.

L'innocenza dirigge il ſuo ſpirito; ed il pudore colora le ſue guancie.

Ha piacere d' eſſere ritirata, e non ſtà giammai in ozio.

Eſſendo eſſa ben in arneſe non ne tralluce però niente di luſſo; la frugalità regola la ſua menſa; l' umil dolcezza è come una corona di gloria, che cinge la ſua fronte.

La dolce melodia è nella ſua voce; il decoro ne' ſuoi diſcorſi, e nelle ſue repliche brillano la grazia e la verità.

Wzięła ſobie za maxymę ſłuchać i bydź poſłuſzną; pokoy i ſzczęśliwość, ſą w niey tego nadgrodą.

Roſtropność nią powoduie: a cnota od niey nie odſtępuie na krok.

Z miłoſnego iey oka wygląda miłość; lecz miłość, ktorą wſtrzemieźliwość powoduie.

Nierząd ieſt niemym w iey przytomności; bo nierząd nawet boi się cnoty.

Gdy zgorſzenie wyciąga ſzkodliwą ſwą rękę, gdy uymuie ludziom ſławy, ieżeli pełna miłości ku bliźniemu iey ludzkość, nie dozwala iey na obronę iego otwarżać uſt, palec przynaymniey milczenia leży na iey wargach.

Iak ieſt ſama dobra; tak nie rozumie, ażeby kto mogł bydź niepoczciwym.

Szczęśliwy ieſt człowiek, ktory ią poymuie za żonę! ſzczęśliwe dziecko, ktore ią nazywać będzie ſwą matką!

Panuie w ſwoim domu, i pokoy w nim z nią panuie; poſłuſzni iey ſą wſzyſcy, ponieważ umie rozkazywać.

Wſła-

Ella s'è fatto un principio di aſcoltare e di obbedire; la pace e la felicità ne ſono il prezzo.

La Prudenza è la ſua guida, e la virtù le ſta al fianco.

Nel ſuo occhio tenero brilla l' amore; mà è un' amore condotto della modeſtia.

L' Oſcenità è muta in ſua preſenza, giacchè l' oſcenità ſteſſa teme la virtù.

Quando lo ſcandalo ſtende una mano licenzioſa, che pregiudica alla riputazione, ſe la caritatevol umanità non gli permette di aprir le labbra per diffenderla, il detto del ſilenzio è almeno ſopra la ſua bocca.

Eſſendo ch' ella è buona non crede che poſſi eſſer alcun maligno.

Felice l'uomo che la dee far ſua moglie! Felice quel figlio che la chiamerà ſua madre!

Ella preſiede nella ſua caſa, e la pace vi preſiede con eſſa; ella vien obbedita, poiche ſà comandare.

Le-

Wſtawſzy razem z Jutrzenką; naznacza każdemu, co ma przez cały dnia przeciąg czynić.

Jedyna iey ieſt roſkoſz, mieć o familii ſwoiey ſtaranie; łączenie zaś ochędoſtwa z oſzczędnością, iedyną iey ieſt zabawą.

Prowadzi życie, przez ktore zaſługuie ſobie u wſzyſtkich na pochwały; mąż iey ſłucha ich z wewnętrznym ſwoim ukontentowaniem: i ma ztąd honor.

Wlewa w ſerce dzieci ſwoich mądroſci nauki; obyczaie ich przyozdabia ſwoiemi.

Słowo iey ieſt dla nich prawem; poſłuſzni ſą na naymnieyſze woli iey ſkinienia.

Niewolnicy iey lecą na iey rozkazy, iak tylko co rozkazuie, natychmiaſt ieſt wykonane; miłość wſzyſtkiemu dodaie ochoty: owſzem dodaie wſzyſtkiemu ſkrzydeł.

Po-

Levata coll' Aurora ella diſtribuiſce a cadauno quel che ha da fare per tutto il giorno.

Il ſuo godimento è aver cura della famiglia; il ſuo unico ſtudio è di congiunger il buon guſto all' economia.

Ella tien una condotta, che le merita tutti gli elogi: gli ſente ſuo ſpoſo con una ſodisfazione ſegreta; ne vien onorato.

Ella imprime nel cuore de' ſuoi figliuoli delle lezzioni di ſaviezza; ella dà ai loro coſtumi lo ſplendore de' di lei proprj.

Una parola è una legge per eſſi; obbediſcono ai menomi cenni della ſua volontà.

I ſuoi ſchiavi volano a' ſuoi comandi: ella vuol ch' una coſa ſi faccia, e la coſa è fatta: l' amore inanimiſce tutti, hanno delle ale.

La

Pomyślność nie wbiia ią w pychę; a cierpliwość goi rany, ktore iey zadaie fortuna.

Dodaie rad oblubieńcowi swoiemu, a znaczną ztąd odnosi folgę; przymila mu się, a tym osładza iego gorszkości; serce swoie łączy ściśle z iego; i ztąd mu czyni pociechę.

Szczęśliwy iest człowiek, ktory ią poymuie za żonę! szczęśliwe dziecko, ktore ią nazywać będzie swą matką!

Mąż.

Posłuszným bądź Bogu, poymiy żonę: i wiernym będąc społeczeństwu, stań się iego pożyteczną cząstką.

Lecz nie czyń tego za pierwszym na osobę weyźrzeniem; niech ostrożność wstrzymuie w tey mierze twoy rozsądek: szczęśliwość zupełna wszystkich dni życia twego, wspiera się na przyszłym twoim obraniu dożywotnego przyiaciela.

Jeżeli

La Prosperità non la inorgoglia; e la sua pazienza sostiene le avversità della fortuna.

Consiglia suo amato sposo, ed ei ne risente sollievo; ella lo carezza, ed i di lui mali sono addolciti; ella riceve nel suo seno l'effusione del suo cuore, ed egli vien consolato.

Fortunato quel marito che l' hà per sua donna! Fortunato quel figlio, che l' hà per sua madre!

Lo Sposo.

Obbedisci a Dio, prendi una femina; e fedele alla società tu sarai un utile ramo.

Ma non ti fissar al primo incontro; che la precauzione sospenda il tuo giudizio: la felicità de' tuoi giorni dipende dalla scelta, che tu sei per fare.

S' ella

Jeżeli na ſtroieniu się część znaczną życia ſwego trawi, ieżeli ſzczycąc się ſwoią pięknością, ſamych tylko, ktore iey ztąd daią, rada ſłuchać podchlebnych pochwał, ieżeli ani w mowach ſwoich, ani w radości nie ieſt umiarkowana; ieżeli z roztargnienia pochodząca nieſpokoyność, ciągnie ią iak wiatr gwałtowny ku wielkim kompaniom: ieżeli po ludziach bezwſtydnym pogląda okiem, chociażby też była pięknieyſzą nad gwiazdy, uciekay przed iey weyźrżeniem; omiiay tę drogę, ktorą się ona udaie; i ſtrzeż się ażeby zmyſły twoie, ſerca twego nie wprowadziły w iey ſidła.

Lecz ieżeli w niewieście upatruieſz dobre ſerce, i czyſte obyczaie, rozum piękny, i fizyonomią podobaiącą się twoiey imaginacyi, złącz los twoy z iey loſem; uczyń z niey ſobie przyiaciołkę, towarzyſzkę, i żonę.

Zapatruy się na nią, iako na dar niebieſki; a z twoiey ku niey przychylonſci, niech się w niey ku tobie urodzi miłość.

Ieſt

S' ella perde una parte del ſuo tempo in acconciarſi, ſe invaghita della ſua bellezza, ſi gode degli elogi che li vengon fatti; ſe non è circonſpetta ne' ſuoi propoſiti, nè nell' allegrezza; ſe una troppa diſſipazione la porta come un turbine nel gran mondo; ſe fiſſa sfrontatamente gli occhi in faccia agli uomini: foſs' ella più luminoſa d' un aſtro, fuggi lontano da' ſuoi ſguardi! ſchiva il ſentiero che hà preſo; e che gli tuoi ſenſi non precipitino il tuo cuore ne' di lei lacci.

Ma ſe tu trovi in una femina un cuor ſenſibile e dei dolci coſtumi, uno ſpirito ben fornito, ed una fiſonomia, che incontra il tuo guſto: uniſci la tua ſorte alla ſua! fà di lei una amica, una compagna, una ſpoſa!

Riguardala come un favor del Cielo; e che dalla tua compiacenza per eſſa naſca il di lei amore.

Ieſt panią w domu twoim; ieżeli przyzwoitych iey czynić nie będzieſz względow, nie będą iey domownicy poſłuſzni.

Nie ſprzeciwiay ſię płocho iey pragnieniu; uczęſtniczką ieſt prac twoich, niechże będzie uczęſtniczką i twoich roſkoſzy.

Napominay ią łagodnie; proś, a niczego przez rozkaz nie wymagay.

Powierz iey wierności twoich ſekretow: przyimiy iey rady, a nie będzieſz zdradzonym.

Bądź wiernym małżeńſkiemu iey łożu, albowiem ona ieſt matką twoich dzieci.

Gdy choroba złoży ią na łożu boleści, uboleway nad iey nieſzczęśliwością; iedno miłości pełne wéyźrzenie, uczyni iey folgę w boleściach; umnieyſzy iey utrapienie, i miłe iey przywroci zdrowie.

Miey wzgląd na iey płeć, komplexya iey ieſt delikatna; nie roztrząſay iey defektow, bo ty ich ſam maſz bez liczby.

Oyciec.

Ella è padrona preſſo di te: ſe le manchi di riſpetto, le mancheranno di ſommiſſione.

Non opponiti per leggier cauſa alla di lei brame; ella ha con te eguali le pene, così abbia pur ella i piaceri.

Riprendila con dolcezza: chiedi, e non pretendi.

Confida alla ſua fede i tuoi ſegreti; prendi i di lei avviſi, e tu non verrai ingannato.

Sii fedele al congiugal letto, perchè ella è la Madre de' tuoi figliuoli.

Quando la malattia ſpargerà ſopra d' eſſa i ſuoi colpi atroci, muoviti a compaſſione de' di lei mali; uno ſguardo amoroſo alleggerirà il ſuo dolore, e le renderà la vivezza della ſanità.

Tolera le debolezze del ſuo ſeſſo, la ſua compleſſione è delicata; non molto bada ai di lei difetti, i tuoi ſono ſenza numero.

Oyciec.

Oycem ieſteś, pomniey iż dziecie twe ieſt ſkarbem, z nieba tobie powierzonym; powinność twoia ieſt, mieć o nim pieczą.

Na dobrym lub złym iego wychowaniu, wſzelka życia twego wſpiera się ſzczęśliwość, lub nieſzczęśliwość.

Przyſpoſabiay go zawczaſu, do przyimowania impreſſyi prawdy.

Przypatruy się pilnie iego naturze; wykorzeniay w nim wſzelki zły nałog, ktoryby z nim razem mogł wrość; i poty poki się daie nakłaniać, uſiłuy go nakłonić do dobrego.

Tym ſpoſobem wrośnie, iako cedr, wyżſzy w leſie nad wſzyſtkie drzewa.

Ciężarem niepożytecznym dla ſpołeczeńſtwa będzie, a dla ciebie hańbą, ieżeli nałogi w nim wezmą gorę; pożytecznym będzie Oyczyznie, i tobie w ſtarości twoiey uczyni honor, ieżeli będzie cnotliwym.

Upra-

Il Padre.

Tu ſei padre; il tuo figlio è un depoſito, il quale ti hà confidato il cielo: tu ne devi aver cura.

Dalla ſua buona o cattiva educazione ne dipendera il bene ò il male de' tuoi giorni.

Preparalo a buon' ora a ricever le impreſſioni della verità.

Studia il ſuo genio, diſtruggi ogni cattiva abitudine che creſcerebbe con lui; e mentre ch' egli è fleſſibile, abbi cura di volgerlo al bene.

Per queſto egli s' inalzerà come il cedro, più alto di tutti gli alberi della ſelva.

Peſo inutile della Società, ſe il vizio lo corrompe, ſarà il tuo opprobrio; utile alla ſua patria, s' egli è virtuoſo, ſarà l' appoggio della tua vechiaja.

Uprawiay dowcipny rolniku, ziemię do ciebie należącą; a wyda ci żniwo.

Niech umie bydź posłuſznym; posłuſzeńſtwo albowiem ieſt ſzczęśliwością; niech będzie ſkromnym, a będą się wſzyſcy obawiać dać mu przyczynę zawſtydzenia się.

Niech będzie wdzięcznym, bo wdzięczność na nowe zarabia dobrodzieyſtwa; niech będzie ludzkim, a cieſzyć się będzie owocami miłości.

Niech będzie ſprawiedliwym, a będą go wſzyſcy ſzacować; ſzczérym, a wſzyſcy mu będą dawać wiarę.

Niech będzie trzyźwym, bo trzyźwość oddala chorobę; roſtropnym, a fortuna będzie mu ſprzyiała.

Niech będzie pracowitym, a pomnoży ſwoie doſtatki; dobrze czyniącym, a zarobi ſobie na ſzacunek.

Niech ma naukę a życie iego będzie pożyteczne; niech będzie dobrey rekogniçyi, a będzie miał śmierć ſzczęśliwą.

Syn.

Coltiva, induſtrioſo lavoratore, queſta terra che t' appartiene; ella ti renderà la tua raccolta.

Che ſappia obbedire: l'obbedienza è una felicità; che ſia modeſto, ſi temerà di farlo arroſſire.

Riconoſcente, la riconoſcenza vien gratificata; pietoſo, avranno compaſſione di lui.

Giuſto, ſarà ſtimato; ſincero, gli ſi avrà fede.

Sobrio, ſarà preſervato dalle infermità; prudente, la fortuna lo favorirà.

Attivo, le ſue ricchezze s' aumenteranno; benefico, egli verrà ſtimato.

Ch' egli abbia delle cognizioni, e la ſua vita ſarà utile; ch' egli abbia della religione, e la ſua morte ſarà felice.

S y n.

Niech człowiek w życiu swoim idzie za zwierząt instynktem; niech się do nich stosuie; niech innego nad to, ktorego one doznaią, nie przepisuie sobie prawa.

Idź na puszczą synu moy, przypatrz się tam bocianowi; niech ta ptaszyna mowi do twoiego serca: nosi ona na swoich skrzydłach zestarzałego swoiego oyca, szuka dla niego schronienia się, i dostarcza mu potrzebnych rzeczy.

Miłość syna ku swoiemu Oycu, milszą iest rzeczą nad kadzidła, ktore Persowie ofiaruią słońcu; roskosznieyszą iest rzeczą nad te wonie, ktore wiatr ciepły wyprowadza z ziemi Arabskiey, pełney rożnych kadzideł.

Oyciec twoy dał ci życie, matka nosiła cię, w swoich wnętrznościach: o iak wielkie wdzięczności masz przyczyny!

Słu-

Il Figlio.

Che l' Uomo, per condurſi, ſiegua l' iſtinto degli animali: che ſi conformi ad eſſi; che non abbia altra legge di loro.

Va al deſerto, mio figlio: oſſerva la cicogna, ch' ella parli al tuo cuore; eſſa porta ſulle ali il ſuo vecchio padre, gli cerca un' aſilo, e gli procura il neceſſario.

La pietà d' un figlio per il ſuo Genitore è più dolce dell' incenſo della Perſia offerto al Sole, più delizioſa degli odori, che un caldo vento fà eſalare dalle ſpiaggie aromatiche dell' Arabia.

Il tuo Padre ti hà data la vita; tua madre t' hà portato nel ſuo ſeno: che ſoggetti di riconoſcenza!

Słuchay tego, co ci mowi, mowi albowiem wszystko dla twoiego dobra; nadstawiay ucha na iego nauki, bo mu ie miłość dyktuie.

Jedynym byłeś obiektem wszelkich iego starania; dla tego się iedynie nachylał pod ciężkością pracy, ażeby ci utorował drogę do życia, poważay więc sobie wiek iego, i spraw, ażeby szanowano białą iego sędziwość.

Pomyśl, iak wiele pomocy potrzebowało twoie dzieciństwo; w iakie nierządy wprowadzał cię nie raz ogień twoiey młodości; a będziesz miał politowanie nad iego słabością; podasz mu rękę, przy dni życia iego schyłku.

Tym sposobem ołysiała głowa iego, spuści się spokoynie do grobowca; tym sposobem dzieci wzaiemnie twoie postępować sobie będą z tobą.

Bra-

Ascolta ciò che dice, giacchè lo dice pel tuo bene; dà orrecchio a' di lui insegnamenti, perche è l' amore che gli detta.

Tu fosti l' unico oggetto delle sue premure; non si è sottoposto al travaglio, che per renderti più facile il camino della vita; onora dunque la sua età, e fà rispettare i suoi bianci capegli.

Pensa quanto bisognosa fù di soccorso la tua infanzia, in quanti disordini ti hà precipitato il fuoco della gioventù: tù il compatirai nelle sue infermità, e gli darai la mano nella decadenza della sua vita.

Così la sua calva testa entrerà in pace nel sepolcro; così i tuoi figliuoli faranno il medesimo con te.

I Fra-

Bracia.

Jesteście synami iednegoż Oyca; on was wychował, i iedneż was piersi karmiły.

Życie więc z sobą wzaiemnie w zgodzie: a w domu Oyca waszego przemieszkiwać będzie pokoy i szczęśliwość.

Jeżeli rożne interessa porożniaią was na świecie? przypominaycie owe miłości pełne ogniwo, ktore was ziednocza: niech żaden z was obcego nad krew swoię nie przenosi.

Gdy brat twoy zostaie w przeciwnościach, doday mu ratunku: gdy siostra twoia ięczy w utrapieniu; strzeż się iey opuszczać.

Tym sposobem pomnożona Oycowska fortuna, będzie nie wyczerpanym źrzodłem, ktorym cała familia czerpać będzie dostatki: tym sposobem Oycowska pieczołowitość, żyć będzie w waszey iednego ku drugiemu przychylności.

Czło-

I Fratelli.

Voi siete gli figliuoli d' un medesimo padre, egli vi hà allevato, ed il medesimo seno vi hà nutriti.

Restate dunque fra voi concordi; e nella casa paterna abiterà la pace e la fortuna.

Differenti interessi vi separano nel Mondo? Ricordatevi sempre di quel tenero nodo che vi allaccia: che nissuno fra di voi preferisca lo straniere al suo sangue.

Se tuo fratello è nell' avversità, portagli del soccorso; se tua sorella geme nel bisogno, guardati d' abbandonarla.

La fortuna del Padre così aggrandita sarà una sorgente inturabile ove prenderà la stessa famiglia la sua sussistenza: così reviveranno sempre le sue cure nel vostro affetto l' uno per l' altro.

L' Uo-

Człowiek rozumny, i nieumieiętny.

Talenta rozumu, ſą to niebieſkie ſkarby; i Pan Bog dał ich tyle każdemu, ile ſądził, że ich kto potrzebował.

Jeżeli wlał w ſerce twoie mądrość, ieżeli przyozdobił rozum twoy poznaniem prawdy; udziel oświecenia twego nieumieiętnym, do ciebie należy nauczać ich: obcuy także z człowiekiem oświeconym, nabędzieſz ztąd nowych wiadomości.

Mądrość mniey ma o ſobie rozumienia, a niżeli głupſtwo; mądry zaiękuie ſię, powątpiewa, i poprawia ſię: głupi zacięty ieſt, poznaie wſzyſtko, i widzi wſzyſtko, procż ſwoiey nieumieiętności.

Pycha głupiego, ieſt dopełnieniem iego głupſtwa: do rozumnego należy ktory go ſłucha, uzbroić ſię cierpliwością: powinien mieć nad nim politowanie.

Na

L' Uomo di Spirito e l'Ignorante.

I doni dell' intelligenza ſono i teſori del Cielo; e Dio ne hà a ciaſcuno diſtribuita quella porzione che hà giudicato convenirgli.

Ti hà egli meſſa nel tuo cuore la ſapienza? ha egli ornato il tuo ſpirito della conoſcenza della verità? facendone parte all' idiotto tu devi inſtruirlo. Converſa coll' uomo illuminato, e tu ne ricaverai nuove cognizioni.

La Sapienza è men orgoglioſa della follia: il Savio eſita, dubbita, e ſi corregge; lo Sciocco è oſtinato, conoſce tutto, vede tutto, eccetto la propria ignoranza.

La ſuperbia dell Aſſordo è il colmo della pazzia; tocca al Savio che l' aſcolta ad armarſi di pazienza; lo deve compatire.

Per-

Na coż by mu się przydało chełpić się z swoiego oświecenia? rozum naybardziey oświecony w człowieku, szczerą iest ciemnością, i zaślepieniem.

Człowiek uczony poznaie własne defekta, i upokarża się, poprawia się ustawicznie, i nigdy sam z siebie nie iest zupełnie kontent; lecz nieumieiętny zapatruie się z ukontentowaniem na maleńki swoy rozum; dobywa z niego z radością głazow, ktore w nim znayduie, szczyci się niemi iako drogiemi dyamentami, i przechodzi się iako paw pyszny, w pośrzod głupszych od siebie, ktorzy na niego zapatruią się z podziwieniem.

Chełpi się że umie to, czego nie umieć nie iest hańbą: a nie umie tego, czego nie umieć iest rzeczą haniebną.

W drodze nawet mądrości ubiega się za szaleństwem; a zawstydzenie iest prac iego zapłatą.

Mądry wydoskonala swoy rozum, i posila go wiadomościami: przykłada się do

Perche servirebbesi egli de' suoi lumi? L' intelligenza la più rischiarata non è che tenebre e cecità nell' Uomo.

L' Uomo dotto conosce i proprii difetti, egli è umile; continuamente corregesi, e non è mai contento di se stesso: mà l' Ignorante riguarda pavoneggiandosi sinistramente il picciol ruscello del suo ingegno; ne cava orgogliosamente le pietre che vi ritrova; le presenta come gemme preziose, e si pavoneggia nel mezzo di più matti di lui, che lo ammirano.

Si vanta di sapere ciocchè punto non fà rossore l' ignorarlo, ed ignora quello che è vergognoso il non saperlo.

Nel sentiere medesimo della Sapienza corre dietro alla follia; e la confusione è il guiderdone delle sue fatiche.

Ma il Savio coltiva il suo spirito, e lo nutrisce di conoscenze; si applica ai

do pomnażania Nauk, używa ich na publiczne dobro, i palmę honoru trzyma w swoich ręku.

Mniema iednak że się niczego nie nauczył, ieżeli się nie nauczył iść za cnotą; a umieiętność ſlania się ſzczęśliwym, ieſt życia iego zabawą.

Bogaty i ubogi.

Człowiek, ktorego Bog uſzczęśliwił ſwoiemi darami, ieſt ten; ktoremu z fortuną razem, dał i zażywania iey umieiętność.

Podoba mu się że ieſt bogatym; bo rad czynić innym dobrze.

Daie protekcyą ubogiemu ukrzywdzonemu; wſpiera ſłabego zoſtaiącego w uciſkach.

Szuka ſam potrzebuiącego, zapobiega iego niedoſtatkom, wſpomaga go; i nie daie mu cierpieć wſtydu.

Za-

progreſſi dell' arte, gli rivolge al bene del Pubblico, e la palma dell' onore è nella di lui mano.

Egli crede tuttavia non aver imparato niente, ſe non hà imparato ad eſſer virtuoſo; ed il ſaper eſſer felice è lo ſtudio della ſua vita.

Il Ricco e il Povero.

L'Uomo che Dio hà ricolmato de' ſuoi favori, è quello a cui hà data la fortuna, e l'arte di prevalerſene.

Gli piace ad eſſer ricco, perche ama far del bene.

Egli protegge il Povero che vien ingiuriato; egli ſoſtiene il Debbole che viene oppreſſo.

Va cercando il Biſognoſo, lo previene nelle ſue neceſſità, lo ſolleva, e nol fà arroſſire.

Zachęca talenta, nadgradza cnotę, wzbudza do induſtryi; ułatwia wykonanie każdego pożytecznego proiektu.

Wzbudza do rożnych prac wielkich; za iego ſtaraniem obfitość rodzi się w iego Oyczyznie, grunta u niey nie zoſtaią nie uprawne, i przez tyſiączne nowe iego wynalazki ſztuki wſzyſtkie dążą do doſkonałości.

Wygnany zbytek od iego ſtołu, ieſt dobrem ubogich ktorży go otaczaią.

Nikt mu nie zazdrości, bo fortuna w iego ſercu poddaną ieſt ludzkości.

Lecz biada ſynom ziemſkim, ktorży poſiadaią dobra, a nikogo niemi nie uſzczęśliwiaią.

Odrzucaią z wzgardą ubogiego; i pogardzaią potem płynącym z iego czoła.

Pomnażaią uciemiężenie bez żadnego miłoſierdzia: i zapatruią się bez litości na zniſzczonego ſwoiego brata.

Piią iak mleko łzy ſieroty: płacz wdowy ieſt dla nich ſłodkim brzmieniem.

Nie-

Egli appoggia il talento, ricompenſa il merito, incoraggiſce l' induſtria, e facilita l' eſecuzione di ogni utile progetto.

Egli dà movimento a diverſi gran lavori; naſce l' abbondanza nella ſua patria, le terre non vi ſtanno inculte, e ſotto mille forme le arti corrono alla lor perfezzione.

Il ſuperfluo della ſua menſa è il ſollievo de' Poveri che la circondano.

Neſſuno l' invidia, perche la fortuna nel ſuo cuore è ſommeſſa all' umanità.

Ma ben sfortunato quel figlio della Terra, che poſſiede ſolo, ſenza far parte ad alcuno de' ſuoi beni.

Egli caccia il Povero, e il ſudore cola dal ſuo fronte.

Stende l' oppreſſione con inſenſibilità, e vede, ſenza eſſerne commoſſo, ſuo fratello nella angoſcia.

Beve come il latte, le lagrime dell' orfano; le grida della vedova ſono per lui un' armonia.

Nienaſycone pragnienie ferca ich troiſtym otoczyło murem: przez ktore nie mogą się przebić, ięki cierpiącego ich brata.

Lecz nędze ktore ciągnie za ſobą nieprawość, uſtawicznie ſię za niemi uganiaią; boiaźń uſtawiczna mieſza ſpoczynek całego ich życia; nieſpokoyność zawſze odradzaiąca się, mści się nad ich łakomą duſzą, za popełnione od nich niegodziwości.

Jak małemi więc będą dolęgliwości uboſtwa; gdy ie porownać zechcemy z tak okrutną katuſzą!

Niech się więc ubogi pocieſzy, niech się owſzem raduie; powinien ſprawiedliwie bydź weſołym.

Pożywa ſpokoynie to co ma: nie otacza ſtołu iego podchlebca, ani bezwſtydnik pilnuiący cudzych obiadow.

Tłum klientow nie tamuie iego przeyścia: brzmienie prożby nie naprzykrza się iego uſzom.

Nie

Un deſiderio inſaziabile hà meſſo all' intorno del ſuo cuore un triplice bronzo impenetrabile agli dolori altrui.

Mà i mali naſcenti dall' iniquità lo perſeguitano; un timore continuo inquieta i ſuoi giorni, una turbolenza ſempre rinaſcente vendica ſopra la ſua anima avida le calamità ch' egli produſſe.

Quali ſono dunque le pene dell' indigenza, meſſe in paralello con un ſimil tormento?

Ch' il Povero ſi conſoli, che ſi rallegri anche; ei lo deve.

Egli mangia in pace il boccone che mangia; nè dall' indegno adulatore, nè dallo ſfacciato ſcroccone vien attorniata la ſua tavola.

Una folla di Clienti non imbarazza il ſuo paſſaggio; dalle grida della ſollecitazione non vengono ſtrapazzate le ſue orecchia.

 Non

Nie zna kosztownych potraw ktoremi się posila bogaty; ale też nie zna i iego chorob.

Chleb, ktorego pożywa, nie iestże mu smaczny? woda, ktorą swoie ugasza pragnienie, nie zdaiesz mu się roskoszną? tak iest bez wątpienia, roskosznieyszą mu iest, nad wszystkie roskosznika nayslodsze napoie.

Praca pomnaża iego zdrowie, i sporządza mu sen niezwyczayny na łożu ubostwa.

Niechże więc bogaty nie pyszni się w umeblowanych swoich pałacach; niech ubogi w chacie swoiey nie płacze na los swoy: Opatrzność albowiem Boska, dała z nich każdemu przyzwoitą cząstkę szczęśliwości.

Non gode le vivande ſontuoſe del Ricco; mà non ne riſente le malattie.

Il pane che approſſima alla ſua bocca, non è ella per lui guſtoſa? L'acqua per cavarſene la ſete, non la trova egli delizioſa? Sì, ſenza dubbio, è più delizioſa delle più ſoavi bevande del ghiottone.

Il lavoro nutriſce la ſua ſanità, con procurargli un ſonno ſconoſciuto al letto dell' indolenza.

Che il Ricco non s'inſuperbiſca dunque ne' ſuoi palazzi dorati; che il Povero non ſi lamenti della ſua ſorte; avvegnacchè la Providenza hà conceſſo a ciaſcun di loro la ſua porzione di fortuna.

Pan i niewolnik.

O ty! ktorego Niebiosa skazały na niewolą, noś iarzmo twoie bez przykrości; i pomniey, że, ponieważ cię uwolniły od troskow życia, niezliczonemi obdarzyły cię dobrodzieystwy.

Naywiększy twoy iest honor bydź wiernym: naypierwsza twoia cnota, bydź posłusznym.

Okazuy w interessach pana twoiego doskonałą gorliwość, w tym wszystkim co ci rozkazuie, prędką sprawność, a nigdy nie zdradzay iego ufności.

Jakążkolwiek by wywierał na ciebie passyą w strofowaniach swoich, znoś go cierpliwie, i nic mu nie odpowiaday: a odbierzesz w czasie swoim nadgrodę twoiey cierpliwości.

Do niego należą prace twoie, i czas twoy: nie ukrzywdzay go w nich, ponieważ on ie zakupuie.

Ty

Il Padrone e lo Schiavo.

O tu, che del cielo sei destinato a servire, porta il tuo giogo senza mormorare, e pensa che avendoti disimbarrazzato dalle cure di questa vita, egli hà degli avvantaggj infiniti.

Il primo tuo onore è d' esser fedele; la tua principale virtù, di obbedire.

Fà vedere per gl' interessi del tuo Padrone un zelo ardente; a ciò che ti comanda, una attività prontissima; e la sua confidenza giammai tradisci.

Con qualcunque asprezza egli mescoli gli suoi rimproveri, tu devi soffrirli senza replicare; ti verrà ricompensata la tua pazienza.

A lui appartiene il tuo tempo ed i tuoi lavori; non nelo defraudare, perche egli paga tutto.

E tu,

Ty zaś, ktorego zwierzchności poddał Bog tego niewolnika; nie bądź niegodziwym, ieżeli chcesz ażebyś go miał wiernym; ieżeli pragniesz ażeby był prędkim na pełnienie twoich rozkazow, staray się ażeby się zgadzały zawsze z rozumem.

Lubo iest niewolnikiem, iest iednak człowiekiem: surowość samę tylko rodźi boiaźń, a wszelką psuie miłość.

Strofuy go łagodnie, a poprawi się: złącz z zwierzchnością łaskawość; a sprawisz, że na obowiązki swoie mile będzie poglądał.

Wdzięczność ugruntuie w nim wierność, miłość pobudką mu będzie do posłuszeństwa; lecz nadgroda na ktorą sobie zasługuie, niech będzie źrźodłem iego pilności.

Monarcha i poddani.

O ty! ktorego sobie ulubiły Nieba, ty ktoremu Synowie ludzcy tobie rowni powierżyli naywyższey władzy, ty, ktore-

E tu, a cui Dio hà sommesso questo schiavo, se tu vuoi, che ti sia fedele, non gli far torto; se tu vuoi che adempisca i tuoi comandi, che eglino siano dettati dalla ragione.

Quantunque schiavo, egli è uomo: la severità genera la tema, e distrugge l' amore.

Riprendilo con dolcezza, ch' egli si correggerà; giungi all' autorità la mansuetudine, e tu gli renderai agradevoli i suoi doveri.

Un motivo di riconoscenza fisserà la sua lealtà; un pricipio d' amore la sua sommissione: ma ch' un giusto ritorno dia alla sua vigilanza il prezzo che merita.

Il Sovrano ed i Sudditi.

Favorito dal cielo, tu a cui i figliuoli dell' Uomo, tuoi uguali, han commesso il sovrano potere, tu a cui han data

la

ktoremu zlecili ſtaranie rządzenia ſobą, nie tak zapatruy ſię na blaſk twoiey godności, iako raczey na wielkiego ſzacunku depozyt.

Purpura ieſt twoim odzieniem: tron ſtolicą: korona Maieſtatu przyozdabia czoło; berło władzy uzbraia twą rękę: lecz ty pod ubiorem tym i ozdobami tyle ſię tylko wydaieſz wſpaniałym, ile ieſteś Państwu twoiemu pożytecznym.

Krol w ten czas tylko ieſt prawdziwym Krolem, gdy krolwie nad ſercami, i gdy ieſt uſzczęśliwieniem ſwoiego ludu.

Wyſokość rangi przydaie ieſzcze wſpaniałości umyſłowi wielkiego Monarchy: układa uſtawicznie w głowie ſwoiey wielkie zamyſły; ſzuka proiektow godnych ſiebie.

Rada iego ſkłada ſię z ludzi rozumnych, każdy na niey z wolnością otwiera ſwoie zdanie; on zaś zaſtanawia ſię nad każdym.

Ma przed oczyma wſzyſtkie talenta; i każdego człowieka przymiotow, używa na ſwoy pożytek.

Spra-

la cura di diriggerli, riguarda meno lo ſplendore del rango, dall' importanza del caro depoſito.

La porpora è il tuo abbigliamento; un trono la tua ſede; la Corona di Maeſtà circonda la tua fronte; lo ſcettro della potenza arma la tua mano: ma tu non riſplendi ſotto codeſto apparato, che per quanto può, eſſer di bene allo Stato.

Non ſi è veramente Rè ch' allor quando ſi regna ſopra dei cuori, e che ſi fà la felicità del ſuo Popolo.

L' altezza del ſuo rango aggiunge ancora dell' elevazione allo ſpirito d' un gran Principe: egli muove ſempre de' vaſti diſegni nel ſuo capo; ricerca de' progetti degni di lui.

Il ſuo Conſiglio è compoſto pure d' uomini ſavii; vi ſi conſulta liberamente, egli pondera gli avviſi.

Egli ſcuopre tutti i talenti, e tutti i meriti vengono impiegati.

L' equi-

Sprawiedliwość za cel swoy maią iego Magistraty; rostropność iest regułą iego Ministrow; a faworyci iego nie znaią coby była przewrotność.

Wszystkim sztukom sprzyia, dla tego też kwitną; umieiętności stają się żyznemi, pod uprawą rąk iego.

Podchlebia mądremu, pieści się z człowiekiem dowcipnym; wzbudza ich do emulacyi; i usta ich na to się iedynie otwieraią; ażeby śpiewały pochwały iego panowania.

Biegłość kupca pomnażaiącego w kraiu iego handel, sprawność Arendarza zażyżniaiącego Państwa iego grunta; dowcip rzemieślnika, nowe wynalazki mądrego; wszystkie mowię te rzeczy ściągaią na siebie iego fawor; wszystkie znayduią pewną nadgrodę w dobroczynnym iego sercu.

Czyni nowe osady, buduie okręty, otwiera porti i nowe kanały, dla ułatwienia żeglugi: lud iego iest bogatym, a on potężnym.

Wszy-

L' equità guida i suoi Magistrati; la prudenza regola i suoi Ministri; ed i suoi favoriti non conoscono i raggiri.

Egli sorride alle Arti, ed esse fioriscono: le Scienze portano la loro fertilità sotto la coltura delle sue mani.

Ei lusinga il Savio, accarezza l' uomo di genio: gli ispira l' emulazione: e la lor bocca non s' apre che per cantare la Gloria del suo regno.

L' abiltà del negoziante che stende il suo commercio, l' attività del castaldo che arricchisce le di lui terre, l' industria dell' artigiano, le scoperte del Letterato: tutti approffittano il di lui favore: tutti trovano una ricompensa sicura nelle sue bontà.

Egli stabilisce delle nuove colonie; fa costruire vascelli; apre porti e fiumi per favoreggiare la navigazione: il suo Popolo è ricco, e lui potente.

Wſzyſtkie iego uſtawy ſą ſprawiedliwe; poddani cieſzą ſię w pokoiu prac ſwoich owocem: czyni ich poſłuſznemi prawom, i ſą ſzczęśliwemi.

Ludzkość na wſzyſtkich ſądach iego zaſiada; lecz przeſtępca odbiera karę.

Uſzy iego gotowe ſą zawſze na ſłuchanie ſkargi: wſtrzymuie ſwoie ręce od uciſkania ſwoich poddanych, i zagubia tyrannią.

Poddani poważaią go ſobie iako Oyca, Synowſką go kochaią miłością, i zapatruią ſię na niego, iako na ſwoię podporę.

On też kocha ich wzaiemnie, wypłacaiąc im ſię za affekt ku ſobie: ſzczęśliwość ich ma za cel wſzyſtkich ſwoich ſtarania.

Nigdy nie ſłyſzy przeciwko ſobie ſzemrania; i gdy ſię nawet nieprzyiaciele iego ku niemu zbliżaią: niebeſpieczeńſtwo z niemi razem ku niemu nie zbliża ſię.

Poddani iego ſą mu gruntownym ſzańcem, ktory go zaſłania: a woyſko tyrana

I decreti che fà, ſon giuſti; i ſuoi ſudditi guſtano in pace il frutto de' loro travagli: gli fà ſeguire le leggi, eſſi ſono felici.

Preſiede l' umanità ai ſuoi giudizj; ma il trasgreſſore è punito.

Le ſue orecchie ſi aprono al lamento; arreſta le braccia dell' Oppreſſione, atterra la tirannia.

Lo riſpettano come un Padre i ſuoi Popoli; hanno per lui lo ſteſſo amore: lo riguardano per il loro ſoſtegno.

Gli ama vicendevolmente, come anche egli ne vien amato: la loro felicità è l' oggetto delle ſue brame.

Giammai la ſedizione ſi ſolleva contra di lui: e quando gli inimici ſi avvicinano, il pericolo e la ruina non s' approſſimano con eſſi.

I ſuoi ſudditi gli formano d' intorno un muro di bronzo, che lo muniſce;

rana ucieka przed niemi, iako lekkie piorko na powienienie wiatru, ktory go popędza.

Pokoy i beſpieczeńſtwo przemieſzkiwaią w iego Pańſtwach; chwała i potęga otaczaią tron iego.

Dobroczynność.

Wielb dobroć Naywyżſzego: raczył łaſkawie weyźrzeć na twoie potrzeby; obdarzył cię rozumem, dał ci uſta mogące wyexplikować twoie myśli, oſadził cię w ſpołeczeńſtwie iako w iakiey familii; ażebyś w nim i odbierał, i dawał innym potrzebny ratunek.

Czym żebyś był, bez pomocy, ktorą odbieraſz od podobnych tobie ludzi? Jaki by był twoy poſiłek? Czymbyś odziewał się? Albo w czymbyś mieſzkał? Ktoby cię obronił od gwałtu? życie twoie byłoby zgromadzeniem tęſknicy, ktorych by żadna rozkoſz oſłodzić nie potrafiła.

Powin-

e l' Armata del Tiranno fugge davant' eſſi, come una leggier piuma al ſoffio del vento che l' agita.

La pace e la ſicurrezza dimorano ne' ſuoi Stati; dalla Gloria e dalla Potenza vien attorniato il ſuo trono.

La Benivolenza.

Adora, ò Mortale, la bontà dell' Eterno; egli ha avuta pietà de' tuoi biſogni; ti ha dato la ragione, ha meſſo nella tua bocca il potere di ſviluppare le tue idee. Ti ha collocato nella Società, come in una famiglia, per ricevere, e per portargli ſoccorſo.

Che fareſti tu ſenza il ricovero che tu trovi ne' tuoi uguali? Qual ſarebbe il tuo nutrimento? Di che veſtirti? Ove albergare? Chi ti proteggerebbe contro la violenza? La tua vita ſaria una perpetua noja che da niun piacere verrebbe addolcita.

Powinność twoia ieſt utrzymywać to ogniwo, ktore cię z rownym twoim łączy: iako ieſt twoy intereſs, aby go on utrzymywał.

Roża ſama z ſiebie wydaie miłą wonność: obrazem ieſt człowieka dobroczynnego.

Nie czuie on nigdy w ſobie zgryzoty i nieſpokoyności: cieſzy ſię z cudzey ſzczęśliwości.

Obmowa ieſt tylko przerażaiacym uſzy iego wrzaſkiem; ſame tylko błędy poruſzaią iego ſerce.

Spoſobney tylko ſzuka okazyi, ażeby mogł ſzafować ſwoiemi dobrodzieyſtwy.

Uciemiężenie cudze ciężkość niezmierną czyni iego ſercu; iak tylko zaś uſtaie, w ciężkości tey ſwoiey czuie ulgę.

Życzy ludziom pomyślności, bo ieſt ludzkim: uſiłuie ią im wyiednać, bo ieſt wſpaniałym.

Spra-

Tuo dovere è di conſervare quel nodo, che t' uniſce al tuo uguale, come pure è di tuo intereſſe ch' egli lo mantenga.

La Roſa da ſe medeſima tramanda un dolce parfumo: eſſa è l' immagine d' un Uomo benefico.

Egli è ſenza rimorſi e ſenza inquietudini; ſempre felice della fortuna altrui.

La maldicenza non è ch' uno ſtrepito faſtidioſo nel ſuo orrechhio; i falli ſoli feriſcono il ſuo cuore.

Non aſpetta per ſpandere i ſuoi beneficj, che l' occaſione di diſtribuirli a propoſito.

L' oppreſſione degli altri è un peſo che preme il ſuo cuore; ſe ella ceſſa, ſi ſente ſollevato.

Brama agli uomini del bene, perchè è umano; ſtudia a procurarglielo, poichè è generoſo.

Sprawiedliwość.

Od ſprawiedliwości zależy porządek ſpołeczeńſtwa; od używania ſpokoynego, tego co się dziedziczy, ſzczęśliwość tych ieſteſtw, z ktorych się ſpołeczeńſtwo ſkłada.

Założ granice pragnieniom twoim, a linią tę ktora im będzie wyznaczała obręby, niech prowadzi ſprawiedliwość.

Niech zazdrość nie ma przyſtępu do twoiego ſerca: i to co należy do twoiego bliźniego, niech dla ciebie będzie rzeczą świętą.

Nie wznoś zabiiaiącey ręki twoiey na ſkrocenie dni iego.

Nie oſławiay iego życia, nie mow fałſzywego przeciwko niemu świadectwa.

Nie odmawiay ſługi iego: i ſtrzeż się nadewſzyſtko poglądać na łoże iego cudzołożſkim okiem.

La Giuſtizia.

Dalla Giuſtizia dipende l' ordine della Società; dal tranquillo godimento di quello che ſi poſſiede, la felicità degli Stati, che la compongono.

Metti un termine a tuoi deſiderj; e quella linea che gli rafferma ſia tirata col detto della Giuſtizia.

Che l' invidia non penetri nel tuo cuore; e ch' il bene del tuo proſſimo ſia per te una coſa ſagra.

Non alzar un braccio uomicida contra la ſua vita.

Non cenſurar i ſuoi coſtumi: non dar falſo teſtimonio contro di lui.

Non ſedurre il ſuo ſervo: e guardati ſopra tutto di lanciar ſul ſuo letto uno ſguardo adultero.

Byłoby to udręczeniem ſerca iego, w ktorymbyś go nigdy nie mogł pocieſzyć; i byłoby ſkazą życia iego, ktoreybyś nigdy nie potrafił zatrzeć.

Sprawy twoie niech będą zawſze ſprawiedliwe; to tylko czyń, cobyś życzył żeby tobie czyniono.

Nie wydaway powierzonego ci depozytu, i wiara twoia niech będzie nieſkażytelną: w oczach Przedwiecznego kradzież mniey ma w ſobie wyſłępku, a niżeli zdradzieſtwo.

Nie czyń uciemiężenia ubogiemu: nie zatrzymuy zapłaty robotnikowi.

I ty, ktory żyieſz z twoiego na innych zarobku, przedaway; lecz niech ci będzie doſyć na pomiernym zarobku: ſluchay cię ſtrofuiącego wewnętrznie ſumnienia; a nieznanie się kupuiącego, niech nie będzie ſidłem na twoię poczciwość.

Wypłacay coś komu winien; albowiem ten, ktory ci kredytował dla tego to

Ciò ſarebbbe un tormento al ſuo cuore, che tu non potreſti diſtruggere; una macchia alla ſua vita, che non potreſti ſcancellare.

Che le tue azioni ſiano ſempre accompagnate dalla giuſtizia; non far altro che ciò che tu vuoi che ti ſi faccia.

Non tradire il depoſito confidato, e che la tua fede ſia incorruttibile: agli occhi dell' Eterno il furto è meno criminale della perfidia.

Non ſtendere la violenza ſul Povero; non ritenere il ſalario del tuo lavorante.

E tu che vivi del guadagno che fai, vendi; ma che ti baſti un proffitto moderato: aſcolta i mormorj ſecreti della tua coſcienza; e che l' ignoranza dell' avventore non tenda verun laccio alla tua probità.

Paga quel che tu devi, perchè quello che ti ha fatto credito, non ti ha fatto credito

to uczynił, iż z honorem trzymał o tobie: ukrzywdzać go więc w tym co mu się należy, niesłuszność iest, i podłość.

Ktokolwiek więc iesteś, roztrząsay skrytości serca twoiego, przybieray pamięć do pomocy swoiey; ieżeli czuiesz się bydź winnym, niech prędka nadgroda, ieżeli to bydź może, będzie owocem wstydu twoiego, i żalu.

Miłość ku bliźniemu.

Szczęśliwy iest człowiek, ktory gruntuie w sercu swoim dobroczynność; zarabia sobie na miłość: i ktoryż bydź może nad to słodszy dla niego pożytek!

Serce iego iest obfitym źrzodłem; w ktorym świat cały czerpa dobrodzieystwa.

Nędznikowi ięczącemu podaie dobroczynną rękę; i kiedy tylko iest w iego mocy, szczęśliwych pomnaża szczęście.

Nie

credito che sul tuo onore: il frustarlo di quanto gli devi, sarebbe un' iniquità ed una bassezza.

Chiunque ti sii però, va scrutare il tuo cuore; chiama in tuo soccorso la memoria: e se tu ti senti colpevole, ch' una pronta riparazione, se si può, sia il frutto della tua vergogna e del tuo pentire.

La Carità.

Fortunato quell' Uomo che nel suo seno coltiva la benivolenza; egli vien amato: che frutto più dolce a raccorre!

Il suo cuore è una sorgente feconda, ove l' Universo intiero cava i suoi beneficj.

Egli stende sull' Infelice che geme una mano caritatevole; egli aggiunge anche, se può, alla fortuna de' Felici.

Egli

Nie krytykuie nikogo, i nie wierzy nienawiści; gęba iego nie ieſt nigdy odgłoſem niepoczciwości.

Za złe złym nie oddaie, nikogo nie ma w nienawiści, nawet ſwoich nieprzyiacioł: iedynie tylko żąda ich poprawy.

Człowiek cierpiący ściąga na ſiebie iego politowanie; i gdy mu da ratunek, rozkoſz z dobrego uczynku ieſt mu zaś zapłatą.

Przytłumia niezgody, oddala gniew; i zapobiega nieſzczęśliwym ſkutkom zaciętości.

Jedność kwitnie w Sąſiedztwie iego za iego ſtaraniem; i pochwały iego przechodzą z uſt do uſt oraz z iego imieniem.

Wdzięczność.

Gałązki drzewowe oddaią korzeniowi ſok od niego wzięty, ktory ieſt ich pokarmem; rzeki odnoſzą do morza wody,

Egli non cenſura punto, nè crede l' invidia: la ſua bocca non è mai l' echo della malvagità.

Non rende male per male: ei non odia neſſuno, neppure i ſuoi nemici; tenta ſoltanto a correggerli.

L' Uomo che patiſce, eccita la ſua pietà; e quando ei l' ha ſollevato, il piacere d' averlo fatto, lo rende pago.

Egli affoga le diſſenzioni, ſmuove la colera, e previene il male che naſce dall' animoſità.

L' unione fioriſce attorno di lui ſotto i ſuoi auſpicj: ed il ſuo elogio vola di bocca in bocca col ſuo nome.

La Riconoſcenza.

I rami d' un albero rendono alla radice il medeſimo nutrimento ch' eſſi ricevono; i fiumi rendon al Mare quelle acque

dy, od niego ſobie pożyczone: takim ieſt człowiek wdzięczny, względem wyświadczonego ſobie dobrodzieyſtwa.

Przypomina go ſobie częſto z niewymowną radością, czci i kocha dobroczynną rękę: i ieżeli nie może go zawdzięczyć, zachowuie go przynaymniey w głębokiey pamięci.

Człowiek wſpaniały podobnym ieſt do dobroczynnego obłoku, ktory otworzywſzy ſwoie łono, przyozdabia ziemię owocami, kwiatami, i zielonością: lecz niewdzięcznik puſzczą ieſt wyſchłą i piaſzczyſtą pożeraiącą miły deſzczyk ktory ią ſkrapia.

Nie zazdrość twoiemu dobroczyńcy; nie ukryway tego coś mu winien: ieżeli albowiem wſpaniałość więcey ma w ſobie okazałości, ieżeli większe na ſiebie zciąga podziwienie; wdzięczność przy ſwoiey pokorze uymuie bardziey, i nie ieſt mniey miłą w oczach Boſkich, i ludzkich.

Lecz

que che ne ritirarono; tale è l' uomo riconoſcente in riguardo del beneficio ricevuto.

Si riſſovviene con trasporto; onora ed ama quella benefica mano, che gli porge ajuto; e ſe non può renderglielo, ſene riſovviene almeno.

L' Uomo generoſo raſſomiglia ad una nuvolaglia benefica che apre il ſuo ſeno, e ſemina la Terra di frutti, di fiori, e di verdura: ma l' Ingrato è il deſerto arido e ſabbioſo che infruttuoſamente inghiottiſce la dolce pioggia che la riga.

Non invidiar il tuo Benefattore; non celar quel che tu gli devi: giacchè la generoſità ha uno ſplendore aſſai più vivo, ſe vien più ammirata; la riconoſcenza, pur umile ch' ella ſia, commuove più, e non è meno grata a Dio ed agli uomini.

I Ma

Lecz nie przyimuy nic od pyſznego i od łakomego: prożność pierwſzego uczyni cię podłym; chciwość zaś drugiego nie może bydź naſycona naywiękſzą twoią wdzięcznością.

Szczerość.

O ty! ktorego ſerce proſte i ſzczere kocha się w prawdzie, idź ſtatecznie drogą ktorą ci ona toruie: powſzechna eſtyma będzie twoią nadgrodą.

Język człowieka rzetelnego zgadza się z ſercem: hipokryzya nie ma mieyſca w iego diſkurſach.

Wyobrażenie kłamſtwa, wprawia go w trwogę: pomyślenie zaś o prawdzie ubeſpiecza go.

Utrzymuie mężnie to co mowi; i nigdy nie daie się uwieść ſztucznym wykrętom.

Dyſſy-

Ma non ricevi niente dall' Orgoglio, nè dall' Avarizia; la vanità dell' uno ti avviliſce; l' avidità dell' altro non è giammai ſodisfatta dalla riconoſcenza qualunque ella ſi ſia.

La Sincerità.

O tu, il di cui cuore ſemplice e candido ama la verità, ſiegui coſtantemente la ſtrada, ch' ella ti moſtra; la ſtima generale ſarà il tuo giuderdone.

La lingua dell' Uomo verace è unita col di lui cuore; l' ipocriſia è bandita da' ſuoi diſcorſi.

L' idea della bugia l' intorbida; l' aſpetto della verità lo raſſicura.

Soſtiene da uomo quel che dice; e giammai ſi laſcia imporre dai raggiri dell' artificio.

Dyſſymulacyą ma ſobie za hańbę; nie mowi nic coby się z iego nie zgadzało myślami; lecz roſtropność i oſtrożność otwieraią iego uſta: uwaga podaie mu ſłowa, a umiarkowanie niemi kieruie.

Radzi po przyiacielſku, cenzoruie bez boiaźni, i obiecanego ſłowa dotrzymuie.

Przeciwnie ſerce obłudnika, ukrywa się w iego wnętrznościach, pokrywa się tylko powierzchownie maſzkarą ſzczerości, i przez całe tylko życie, zabawia się oſzukaniem.

Smieie się w ſmutku, płacze w radości, a mowy iego wykrętne tyſiąc maią w ſobie wybiegow.

Pracuie ſkrycie iako kret, i rozumie że go nie widzą: lecz formuie iako to zwierzątko kupkę ziemie, ktora go wydaie.

Zycie iego pełne ieſt umartwienia i nieukontentowania: a ięzyk iego żadnego z ſercem iego nie ma ſpołeczeńſtwa.

Głu-

La diſſimulazione è un diſonore ai ſuoi occhi; quel che dice non è mai altro che quelloche ſogna: ma la prudenza e la precauzione aprono le ſue parole, e la modeſtia le conduce.

Conſiglia da amico, cenſura da uomo libero; e mantiene fedelmente la ſua promeſſa.

Al contrario il cuore dell' Ipocrita è naſcoſto nel fondo delle di lui inteſtina; non prende ad impreſtito dalla ſincerità che una maſchera apparente, e in tutto il corſo della ſua vita ſtudia inganni.

Eſſo ride nella meſtizia, e piange nella gioja, ed i di lui diſcorſi inviluppati hanno mille ſfuggite.

Travaglia all' oſcuro come la talpa, e crede di non eſſer ſcoperto; ma ſollèva come eſſa un terreno che lo tradiſce.

La ſoggezzione e la forza imbarrazzano la ſua condotta: e la ſua lingua non hà veruna intelligenza col ſuo cuore.

Głupi! trudniey ci ieſt ukryć to czym ieſteś; a niżeliby ci było ſtać się tym, czym nie ieſteś: lecz kiedyżkolwiek w pośrzod twego beſpieczeńſtwa, maſzkara ſpadnie; i wſzyſcy przez pośmiewiſko wytykaiąc cię palcem oſądzą cię na wieczną wzgardę.

Religia.

Ieden tylko ieſt Bog: ieſt zaś niepoięty, wieczny, i wſzyſtko mogący.

Słońce nie ieſt Bogiem, iakażkolwiek wydaie się w nim wſpaniałość; oświeca świat cały, i owocom ziemſkim daie życie: zapatruy się na nie z podziwieniem, lecz czci twoiey bynaymniey mu nie oddaway.

Samo tylko Jeſteſtwo, ktore wſzyſtkie inne ieſteſtwa wyprowadziło z niczego; powinno bydź wſzelkiey czci twoiey obiektem.

To

Stolto, ti coſta più a naſcondere quello che tu ſei, che non ti coſtarebbe a diventar quello che tu non ſei: mà un giorno, quando ti crederai più ſicuro, la maſchera ti caderà, ed il detto della deriſione ti eſporrà ai ſuoi più gran ſcherni.

La Religione.

Non v' è ch' un ſolo Dio: egli è incomprenſibile, eterno, onnipotente.

Il Sole non è Dio, quantunque la ſua più nobil immagine; ei porta la luce all' Univerſo, e la vita ai frutti della Terra: ammiralo, ſenza rendergli un culto.

Quel ſolo Eſſere, che ti hà cavato da niente, eſſer dee l' oggetto del tuo culto.

To Jeſteſtwo rozciągnęło niebioſa, rozporządziło gwiazdy, naznaczyło morzu granice, z ktorych nie wykracza; rzekł do wiatrow: uciſzcie się; i zoſtaią w cichości.

Grzmi; a natychmiaſt niepoczciwi trwożą się: uderża; a wſzyſtko natychmiaſt w nic się obraca.

Mądrość iego rowna ieſt iego mocy. Patrz na wſzyſtkich rzeczy naturę, z iaką zgodą bieg naznaczony ſobie odprawiaią! iak rozumnie maią ſobie wſzyſtkie wyznaczone czaſy!

Wſzędzie ieſt cudownym: wſzędzie niepoiętym.

Wznieś oczy ku niebu, wſzyſtko opowiada chwałę Jego: ſpuść ie na ziemię; wſzyſtko mowi o iego dobroci.

Gory, padoły, pola, rzeki, i laſy, brzmią iego pochwałami.

O ty! ktorego Bog udarował rozumem, rozpamiętuy w milczeniu zbytki iego

Egli ha ſteſo i Cieli; ha ordinato gli Aſtri; ha poſto i limiti all' Oceano perchè non gli ecceda; egli ha detto ai Venti: fermatevi!

Egli tuona, e i cattivi vengono coſternati; egli colpiſce, e tutto ſi diſtrugge.

La ſua Sapienza è uguale alla ſua Potenza. Rimira la Natura intiera; con qual armonia ei gli fà prendere il ſuo corſo! Con qual economia ne diſtribuiſce la varietà.

Da per tutto egli ſorprende; da per tutto egli è impenetrabile.

Alza gli occhi in Cielo, tutto vi annunzia la ſua Gloria; abbaſſagli verſo la Terra, ogni coſa parla della ſua bontà.

I colli, le valli, i campi, le riviere e le ſelve riſuonano delle ſue lodi.

O tu, che ſei dotato dalla Ragione, medita in ſegreto le maraviglie del ſuo

iego miłości; te ci tylko wyznaczył obowiązki, ktore ſą ściśle złączone z naturą twoiego ieſteſtwa, i ktore ſą iey uſzczęśliwieniem; lecz ſtrzeż ſię przeſtępywać ich, bo karże przeſtępcow.

Szalony! żeś w proch nie obrocił ſię, rozumieſzże że ręka Wſzechmocnego ieſt ſłaba? albo ſpodziewaſz ſię że nie widzi ſpraw twoich? drżey od boiaźni; kara twoia ieſt tylko odwleczona; ſerce twoie nie ma nic tak ukrytego, czegoby on nie przenikał.

Ten, ktory iaśnieie wyſokiemi honorami, ten ktory ſię czołga ukryty w ciemnościach podłego ſtanu, bogaty i ubogi, rozumny i nieumieiętny, wſzyſcy bez rożnicy położeni będą na ſzali dobrego i złego; na ktorey będzie ważył Bog wſzyſtkich ludzi.

Nie-

amore: ei non ti ha preſcritto de' doveri, che per quanto eſſi corriſpondono intimamente alla natura del tuo Eſſere; ne fanno la fortuna: ma guardati di trasgredirli; ei ne puniſce i trasgreſſori.

Temerario! perchè tu non ſei ridotto in polvere, credi tu il braccio dell' Onnipotente indebolito? o penſi tu, ch' ei non vede le tue azioni? Trema! il tuo caſtigo è pure differito: egli penetra nell' intimo del tuo cuore.

Quello, il quale brilla nel colmo degli onori, quello che ſi ſtriſcia nelle tenebre d' uno ſtato oſcuro; il Ricco, e il Povero, il Sapiente e l' Ignorante; tutti indifferentemente ſaranno poſti nella bilancia del bene e del male, che giuſtificar dee tutti gli uomini.

Allora

Niepoczciwy na ow czas zgrzytać będzie od boiaźni: a człowiek ſprawiedliwy, idący za temi maxymami, ktore przez uſta moie dyktowały Niebioſa, odbierze w domu wieczności, nieśmiertelną koronę, ktora go czeka.

KONIEC.

Allora fremirà di ſpavento il maligno; e l' uomo giuſto, che avrà ſeguito le Maſſime che il Cielo viene di dettare per la mia bocca, raccoglerà nel ſoggiorno dell' Eternità la Corona immortale, che vi l' aſpetta.

FINE.

Reieſtr materyi.

Wſtęp	pag. 6
Uwaga	10
Skromność	12
Praca	16
Emulacya	20
Roſtropność	26
Dzielność Rozumu	30
Pokoy Serca	34
Wſtrzemięźliwość	40
Nadzieia i Boiaźń	48
Radość i Smutek	52
Gniew	58
Miłoſierdzie	62
Pragnienie i miłość	66
Niewiaſta	70
Mąż	78
Oyciec	84
Syn	88
Bracia	92
Człowiek rozumny, i nieumieiętny	94
Bogaty i ubogi	98
Pan i niewolnik	106
Monarcha i poddany	108
Dobroczynność	116
Sprawiedliwość	120
Miłość ku bliźniemu	124
Wdzięczność	126
Szczerość	130
Religia	134

Tavola dei contenuti.

Introduzione	pag. 7
La Rifleſſione	11
La Modeſtia	13
Il Lavoro	17
L' Emulazione	21
La Prudenza	27
La Forza dello Spirito	31
La Pace del Cuore	35
La Temperanza	41
La Speranza e il Timore	49
L' Allegrezza e il Rammarico	53
La Colera	59
La Pietà	63
Il Deſiderio e l' Amore	67
La Femina	71
Lo Spoſo	79
Il Padre	85
Il Figlio	89
I Fratelli	93
L' Uomo di Spirito e l' Ignorante	95
Il Ricco ed il Povero	99
Il Padrone e lo Schiavo	107
Il Sovrano ed i Sudditi	109
La Benivolenza	117
La Giuſtizia	121
La Carità	125
La Riconoſcenza	127
La Sincerità	131
La Religione	135

gratis Estreiz

12

12
6
72
10
15
97